Anul XXVIII Septemvrie 1938 Nr. 9

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

ANTIHRIŞTII

De Pr. ILARION V. FELEA
Profesor la Academia teologică din Cluj

Sfântul apostol, evanghelist şi teolog Ioan scrie cu părintească grije şi iubire: „Copiii mei, este ceasul de pe urmă şi, precum aţi auzit că vine Antihrist, iar acum *mulţi Antihrişti s'au arătat* — de aci cunoaştem că este ceasul de pe urmă. *Dintre noi au ieşit, dar nu erau dintre noi, căci de-ar fi fost dintre noi, ar fi rămas cu noi, ci ca să se arate că nu sunt toţi dintre noi, de aceea au ieşit*" (I Ioan 2, 18—19).

Antihriştii despre cari scrie aci apostolul sunt ereticii, — nicolaiţii, docheţii şi gnosticii vremii sale. Fiecare eresiarh este un antihrist. Acţiunea lui este potrivnică evangheliei lui Hristos. Aderenţii lui, ereticii, sunt foşti creştini; membri falşi ai comunităţii creştine, înşelători cari „dintre noi au ieşit". Prin faptul că au ieşit din sânul şi ascultarea Bisericii care i-a născut din nou prin graţia sfintelor Taine, ei s'au dovedit că nu aparţin de fapt corpului tainic al lui Hristos, ci sunt apostaţi, căzuţi din credinţa creştină.

Legătura desăvârşirii dintre oameni este dragostea (Coloseni 3, 14). Oamenii eretici lepădându-se de comunitatea Bisericii, au ieşit din legătura dragostei. Sunt deci antihrişti.

In numele Domnului Iisus Hristos, care este întruparea dragostei divine, oamenii se unesc, nu se desbină. Cine se desbină nu este dela Hristos; este un mincinos, un ispititor şi amăgitor, un neascultător şi organ al diavolului.

Sfătuindu-şi duhovniceşte ucenicii, sfântul Ioan în aceeaşi scrisoare le scrie: „Iubiţilor, nu daţi crezare oricărui duh, ci *is-*

pitiți duhurile, de sunt dela Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume... Orice duh care nu mărturisește pe Iisus, nu este dela Dumnezeu, ci este duhul lui Antihrist, despre care ați auzit că vine și acum este în lume" (I Ioan 4, 1—3).

In vremuri bolnave de otrava eresurilor, datoria creștinului adevărat este să fie atent la puritatea învățăturii mântuitoare. Să ispitească, să încerce duhurile; să cearnă și să aleagă dogmele cele drepte, dintre învățăturile cele greșite și să nu se lase amăgit de orice duh, de orice învățătură falsă. Căci învățăturile ereticilor sunt opera profeților și apostolilor falși, răspândiți în toată lumea.

Criteriul după care se pot distinge ereziile de dogmele cele drepte ale bisericii, este Iisus Hristos întrupat; atitudinea față de persoana Lui. Duhul care nu mărturisește pe Iisus Hristos Dumnezeu întrupat, cum era cel al cerintienilor, nu este dela Dumnezeu. Este dela cel rău. Spiritul acesta de negație, care atacă veritatea revelației divine, nu este propriu zis persoana istorică, mai bine zis eshatologică, a lui Antihrist, despre care textele biblice ne încredințează că va veni la sfârșitul veacurilor, va fi autorul apostasiei generale și va premerge venirii a doua a Mântuitorului. Este numai duhul lui, adecă duhul diavolului, căci Antihrist este sluga satanei, organul răului. Duhul acesta a lucrat și lucrează în profeții și apostolii mincinoși, în ereticii cari desbină și cari nu au nici „dragostea adevărului", nici adevărul dragostei lui Hristos.

Ereticii sectari înzadar cred în Hristos și-L propoveduesc, căci acțiunea și mărturia lor nu are temeiul iubirii lui Hristos. Desbinând ei comunitatea Bisericii lui Iisus Hristos întemeiată pe dragoste, ei lucrează din ură și ura ucide. Ura, nesupunerea și desbinarea nu au nimic cu Hristos, nici cu biserica, nici cu Evanghelia. Ucenicii adevărați ai lui Hristos cu cât sunt pe o scară mai înaltă de experiență și perfecțiune duhovnicească, cu atât trăesc în mai multă smerenie și dragoste sfântă.

Dacă sunt astăzi în lume mai multe confesiuni și secte ce se numesc creștine, aceasta este o dovadă tristă despre puținătatea iubirii creștine dintre oameni. Dacă oamenii s'ar

iubi cu adevărat şi ar iubi cu adevărat pe Iisus, nu ar fi desbinaţi şi cel puţin *nu ar mai contribui* la noui desbinări. Ce folos are cineva dacă cunoaşte de rost sfânta Scriptură şi o predică, dar nu are dragoste frăţească? Putea-va cunoştinţa lui să-l mântuiască? Desigur că nu!

Se invocă adeseori păcatul ca motiv de desbinare dintre oameni. Dar exagerarea şi aci este evidentă. Căci păcatul nu este permis să depărteze pe oameni deolaltă. Dorul de mântuire şi dragostea frăţească se cuvine să-i apropie, nu să-i desbine. Iisus s'a întrupat din dragoste faţă de păcătoşi şi mântuirea unui păcătos face sărbătoare în cer. Aşadar şi aci tot dragostea trebue să fie biruitoare. Idealul evanghelic este păstrarea comunităţii de credinţă şi disciplină între toţi creştinii; nu desbinarea, nici ura.

Sfântul Ioan apostolul numeşte cu drept cuvânt pe ereticii amăgitori antihrişti (vezi şi II Ioan 7) căci, cum am mai spus, în numele lui Hristos şi a dragostei Lui, nimeni şi sub nici un motiv nu-şi poate scuza despărţirea de comunitatea părintească a Bisericii. Cine desbină e stăpânit de duhul lui Antihrist şi e — conştient sau inconştient — în slujba diavolului, nu a lui Hristos.

Multe se pot zice despre opoziţia pe care ereticii, luând în deşert cuvintele Scripturilor sfinte, o fac prin activitatea lor lui Hristos şi evangheliei Sale. Sunt foarte numeroase, necruţătoare şi clare ca lumina zilei textele biblice, cari ne descoper învăţătura despre proorocii şi apostolii antihrişti. Nu mai stăruim asupra lor, ci concludem şi încheiem cu frumoasele şi grăitoarele cuvinte adresate nouă de sfântul apostol Iuda (17—21):

— „Voi, însă, iubiţilor, aduceţi-vă aminte de cuvintele spuse de mai înainte de către apostolii Domnului nostru Iisus Hristos. Că vă spuneau: In vremea de apoi vor fi batjocoritori, urmând potrivit cu poftele lor nelegiuite. Aceştia sunt ceice fac desbinări, oameni fireşti, care nu au Duhul. Dar voi, iubiţilor, zidiţi-vă pe voi înşivă, în credinţa voastră prea sfântă, rugându-vă în Duhul Sfânt. Păziţi-vă în dragostea lui Dumnezeu şi aşteptaţi mila Domnului nostru Iisus Hristos, spre viaţa de veci"...

APOLOGETUL TAȚIAN ASIRIANUL ȘI ELENISMUL[1]

De Pr. V. GH. SIBIESCU
Profesor la Seminarul teologic, Buzău

8. IZVOARELE APOLOGIEI LUI TAȚIAN

Tațian ne spune că nu datorează nimic la nimeni, că ceeace spune este bazat pe proprie observațiune.[2] Dar trebue să ne amintim că el spune aceasta într'o polemică, în care lesne se poate exagera. Adevărul este însă că apologetul nostru datorează multe din ideile apologiei sale altora. Mai întâi trebue observate ușoarele aluziuni la Sf. Scriptură fără a o cita.[3]

a) Influența filosofiei asupra lui Tațian. Trebue să ținem apoi seamă de conținutul și coloritul filosofic al operii sale. El nu este străin de filosofia păgână, din moment ce însuși declară că a fost sofist.[4] Nu poate să rupă complect cu trecutul său. Astfel concepțiunea sa de *Logos* ne amintește pe cea stoică.[5] Logos-ul este considerat ca răspândit în Univers și început al Universului. Chiar îl numește cu termenul stoic πνεῦμα. In ce privește sufletul, Tațian este iarăș apropiat de stoicism, căci îl concepe ca un spirit care pătrunde materia.[6]

Și în morală tendințele sale ascetice denotă o influență stoică.[7]

O influență platonică, ca la dascălul său Iustin, este greu de descoperit. Dar când este vorba de gnosticism, și la

---

[1] Urmare și sfârșit dela pag. 257.

[2] Λόγος cap. XXXV

[3] Astfel, el reproduce idei din sf. Pavel, I Cor. VII, 2 ; Coloseni II, 20. Face apoi aluzie la Ev. Ioan I, 5 și Mat. XIII, 44.

[4] A se vedea mai sus.

[5] Cf. *E. de Faye:* La christologie des pères apologistes grecs et la philoposhie de Plutarque, Paris 1905 p. 14.

[6] Λόγος, cap. XIII — și la *Puech,* Recherches, p. 101.

[7] Cf. *Puech,* ibidem.

Taţian se pot observa câteva apropieri. Astfel el evită de a numi pe Iisus şi nu zice niciun cuvânt despre viaţa sa pământească, afară de câteva aluziuni.[1] Când vorbeşte despre suflet, el întrebuinţează termenii gnostici: συζυγία τοῦ θεοῦ πνεύματος;[2] αἰῶνες οἱ κρείττοντες,[3] ψυχικαί,[4] etc. La fel, când vorbeşte de materie, supusă boalelor şi despre cer, unde menţionează luminile superioare fără schimbare de anotimp, Taţian demască urme de gnosticism. Aşa dar, apologetul nostru nu se poate desprinde complect de mediul în care a evoluţionat până la convertirea sa la creştinism, dar se strădueşte să se identifice cu această nouă filosofie, cu elanul unui fanatic.

b) Taţian şi Iustin. In ce priveşte influenţa lui Iustin Martirul asupra lui Taţian, mai ales în critica contra păgânismului, *Möhler*[5] crede că Λόγος πρὸς Ἕλληνας este compus sub influenţa acestuia. Dealtfel lupta contra zeilor, contra insuficienţii, contra păcatelor şi a alegoriilor lor de prost gust, toate acestea sunt un *locus communissimus* al Apologiei creştine a secolului al II-lea, din care Taţian ne dă o copie foarte fidelă, crede *Geffken.*[6] *Dembovski*[7] este de aceeaş părere, arătând că asemănarea operilor celor doi apologeţi, Iustin şi Taţian, este neîndoielnică. Taţian a copiat sau cel puţin a întrebuinţat scrierile cunoscute ale lui Iustin, când a compus Apologia sa.

Ca şi Iustin face uz de argumentul cronologic dar îi dă mai multă desvoltare.[8]

Dealtfel, discuţiunea pe terenul istoric al vechimei pare obişnuită şi altor apologeţi. *Teofil de Antiohia* arată către

---

[1] Λόγος, cap. XIII. ...τοῦ πεπονθότος θεοῦ: Dumnezeu care a suferit.

[2] Λόγος, cap. XIII şi XIV.

[3] Λόγος, cap. XXI şi XXII.

[4] Λόγος, cap. XVI.

[5] Lehrbuch der Kirchengeschichte, I Band, Leipzig, 1895, pag. 182.

[6] Zwei Griechischen Apologeten, Leipzig 1907, pag. 112.

[7] Die Quellen der christlichen Apologetik des II Jahrhunderts. I Teil, Leipzig, 1893, pag. 11.

[8] După *Clement Alexandrinul,* Stromate, 1, 21, *P. G.* 8, col. 819—20, Taţian ar fi făuritorul argumentului cronologic.

Autolic,[1] că învăţătura creştinilor este mai veche decât cea a păgânilor.

Aşa dar, între Taţian şi Iustin, precum şi între Taţian şi ceilalţi apologeţi sunt strânse legături. Erau aceleaşi ininfamii păgâne, care trebuiau combătute şi circulau aceleaşi argumente.

9. TAŢIAN ŞI APOLOGIA IUDAICĂ CONTRA PĂGÂNISMULUI

Impinşi de ura naţională şi religioasă, evreii alexandrini au luat o atitudine extrem de ostilă faţă de civilizaţia, cultura şi religiunea elenică. *Iosif Flaviu* compuse cartea sa *Contra lui Apion* în care vrea să arate superioritatea iudaismului faţă de păgânism, din toate punctele de vedere.

Era natural ca apologia creştină să se unească şi să se inspire din această apologie iudaică, din moment ce păgânismul se prezenta ca un duşman comun. *Puech*[2] crede că apologia iudaică a preparat pe cea creştină.

Cât despre Taţian, cu toate că nimeni nu afirmă clar o influenţă a apologiei iudaice alexandrine, noi vom expune pe scurt ideile lui Iosif Flaviu din cartea *Contra lui Apion*, pentru a ne putea da seama dacă există o asemănare sau influenţă a acestuia asupra apologetului nostru.

Contra lui Apion este un aspru rechizitoriu în contra grecilor. Rasa ebraică este socotită cu mult mai veche decât celealte rase. Acest lucru este recunoscut de istorici egipteni, fenicieni şi caldeeni. Chiar greci, ca Pitagora din Samos, Agatharchide etc. atestă aceste lucruri, spune Taţian.

Religia şi obiceiurile ebreilor sunt atacate, dar ele sunt cele adevărate. Dumnezeu este conceput perfect şi guvernează Universul. Cultul iudaic este unitar: un singur templu, ceeace nu există la celelalte popoare. Legislaţiunea şi prescripţiunile morale iudaice nu pot fi comparate cu cele ale păgânilor, cari sunt celebre prin imoralităţile lor.

Iosif Flaviu critică deasemenea şi zeii păgâni: ei sunt nişte „băeţandri imberbi" sau „bătrâni bărboşi". Zeii sunt

[1] Cartea III, *P. G.* t. VI, col. 1075: τὴν *αρχαιώτητα τῶν παρ' ἡμῖν γραμμάτων.*

[2] Les apologistes chrétiens, pag. 10.

supuşi pasiunilor omeneşti. Grecii n'au legiferat în materie de religiune, aşa încât poeţii şi-au permis să prezinte pe zei cât mai supuşi tuturor pasiunilor.[1] Iosif Flaviu socoteşte apoi că deaceea Plato a alungat, sub influenţa lui Moisi, pe preoţi din republica sa şi a prescris ca primă datorie studiul legilor.[2]

După ce cunoaştem aceste idei ale lui Iosif Flaviu, putem observa apropierea lui Taţian de ele şi bănui o influenţă asupra sa, în ce priveşte rechizitoriul său contra elenismului. Apoi, argumentul cronologic, de care uzează mult Flavin, am văzut că se găseşte şi la Taţian.

Critica pe care o face divinităţilor păgâne greceşti seamănă cu cea pe care o face în mod judicios Iosif Flaviu în cap. XXXIII, XXXIV şi XXXV din cartea Contra lui Apion.

Geffken zice chiar că Taţian compuse un pamflet în felul iudaic, ca altădată Iosif Flaviu. Totuş nu putem nega şi originalitatea lui Taţian, grija de informaţie câ mai precisă şi mult elan şi fanatism în opera sa apologetică, deşi datorează mult şi altora. El depăşi limitele naţionalismului şi exclusivismului iudaic al lui Iosif Flaviu.[3] El nu lupta ca acesta pentru a apăra o naţiune batjocorită de duşmani, ci în numele *Adevărului* revelat de către Dumnezeu în noua „filosofie" care era Creştinismul.

CONCLUZIE

Scopul urmărit de Taţian era desigur greu de atins şi nu ştim cât răsunet va fi avut apologia sa. Totuş el isbuteşte să opună păgânilor, chiar celor cu pretenţiuni intelectuale, o expunere în regulă, care să poată mulţumi spiritul lor rafinat de filosofie.

Elenismului, la care opoziţia dintre şcoli şi contrazicerile dintre sisteme erau lucruri obişnuite, unde zeii n'aveau nimic supranatural şi unde domina frivolitatea, Taţian îi opune sublimitatea Creştinismului, a cărui filosofie, religiune şi morală vin dela unicul izvor al *Adevărului: Dumnezeu.*

---

[1] Contra lui Apion, cap. XXXII.

[2] Contra lui Apion cap. XXVI, p. 257.

[3] *Puech*, nu crede ca Taţian să nu fi avut nici o legătură cu apologia iudaică, cf. Recherches p. 39 şi la J. Rivière op. cit. p. XVIII.

Dacă el compară divinitățile greceşti cu cea creştină, recunoaşte totuş că aceasta este o impietate, dar face acest lucru numai ca ipoteză, căci socoteşte că nu-i respectuos a judeca concepţiunea creştină despre Dumnezeu în comparaţie cu a păgânilor.[1]

Astfel, în realitate, nu poate fi nici o apropiere între elenism şi Creştinism. Cine-i creştin trebue s'o rupă cu tot ceeace păgânismul crede că are mai bun şi să accepte doctrinele creştine.[2]

Noi nu putem pretinde ca *„teologia„* lui Taţian să fie de acord cu dogmele stabilite ulterior de Biserică. Am văzut că, după el, Logos-ul este un ἕτερος θεός, ...ἔργον πρωτότοκον τοῦ πατρός. Sf. Duh este considerat slujitor al lui Dumnezeu, care a suferit. Totuş meritul lui Taţian este mare şi opera sa constitue un pas mai departe către sistematizarea doctrinală a Creştinismului. El este convins de superioritatea şi divinitatea Creştinismului şi această convingere îl face să repudieze tot ceeace era păgân şi elen. Taţian urăşte pe păgâni, blamează retorica lor ca instrument de minciună şi nedreptate; poezia şi pictura lor permit imoralităţi, filosofia este un amalgam de contraziceri şi izvor de vicii.[3] El îi sfătueşte să caute adevărul şi să nu aibă oroare de disciplina creştină.[4]

Harnack[5] înregistrează părerea acelora cari atribuesc această critică a lui Taţian, sentimentului său naţional, căci el nu era grec ci oriental. Ar fi deci la mijloc ura de rasă, care l-a dus la ură şi luptă contra elenismului.

Dar aceasta nu pare cu totul verosimil, pentrucă Taţian era grec prin cultura sa şi nu a urât elenismul decât în momentul în care, luând contact cu cărţile creştine, el s'a convins de superioritatea creştinismului, fapt pe care singur îl mărturiseşte.[6]

---

[1] Λόγος, cap. XXII.

[2] Λόγος, cap. XXII.

[3] Λόγος, cap. 1, 2, 3, şi *Bareille*, art. cit. col. 1592.

[4] Λογός, cap. XXXIV.

[5] Die Apologeten, pag. 200.

[6] Λόγος, cap. XXIX.

ELEMENTE DE FILOSOFIE CREŞTINĂ

De Preot Dr. NICOLAE TERCHILĂ
Profesor la Academia teologică „Andreiană“

ESENŢA CREŞTINISMULUI

Creştinismul este religia personalităţii. El apare în istorie ca îndeplinirea promisiunii lui Dumnezeu făcută neamului omenesc. Scopul lui este să mijlocească individului tot ceeace îşi doreşte şi trebue să-şi dorească un om deşteptat prin viaţa personală; o comunitate reală cu Dumnezeul spiritual personal, o sălăşluire întru noi a Duhului Sfânt care depărtează neliniştea, curăţă şi înalţă sentimentul, întăreşte voinţa morală şi setea de ştiinţă o astâmpără din izvoarele Sale.

El nu este nici strein, nici duşman omului, ci dă răspuns la dorinţa cea mai profundă a firii noastre.

De când există creştinismul în lume, el s'a dovedit totdeauna ca puterea dătătoare de viaţă şi mântuire, pentru aceia cari şi-au deschis sufletul pentru lucrarea lui înviorătoare. Abia însă în secolul nostru am putut înţelege creştinismul ca pe o religie a personalităţii. Acesta este un fapt de mare însemnătate.

Pentruca creştinismul să devină de fapt religia omenirii întregi, trebue să-şi arunce toate acele văluri cari au acoperit sau au tras la îndoială caracterul său umanitar. Adevărul lui veşnic şi supraistoric, trebue să strălucească aşa de clar, încât să poată deveni imposibilă o mistificare a aceluia cu vre-un sistem de cugetare omenească. In această situaţie se află creştinismul în timpul de azi.

Această ţintă n'a putut-o ajunge fără zguduiri puternice. Curentele spirituale nu au lăsat neatinsă concepţia de viaţă religioasă. Omul din veacurile din urmă, începe să reflecteze mai conştient asupra lumii şi asupra „eu“-lui său şi prin aceasta i se intensifică sentimentul importanţei sale individuale.

S'a început studiul realităţii şi prin aceasta s'a agerit şi spiritul de observare a realităţii naturale şi istorice. Pe omul de azi nu-l mai satisfac teoriile. El caută izvorul adevărat al vieţii. Aşa şi în creştinismul contimporan. Se desvoltă o teologie ştiinţifică, care supune unei cercetări critice izvoarele şi istoria credinţei creştine şi asigură dreptul acestei credinţe în viaţa spirituală actuală cu mijloacele culturii moderne — un fapt unic în istoria religiunii.

Printr'o astfel de activitate s'a dat prilej la diferite tensiuni în viaţa bisericească; s'a evitat însă totodată şi o stagnare sau petrificare a vieţii religioase, în noţiuni teologice.

La aceasta se mai adaugă şi mobilitatea individului şi a massei, promovate prin mijloacele moderne de circulaţie, precum şi prericlitarea vieţii religioase prin desvoltarea materialismului şi a naturalismului. Membrii diferitelor confesiuni încep să se cunoască mai bine, să se aprecieze şi să-şi întindă mâna pentru activitate comună creştinească în şi peste graniţele ţării proprii (congresele ecumenice).

Misionarismul printre păgâni, a pus creştinismul în faţa unor noi şi variate probleme şi pretinde în mod imperativ o colaborare creştinească tuturor confesiunilor, o părăsire a divergenţelor confesionale şi o concentrare a tuturor forţelor pentru trezirea adevăratei credinţe creştine.

Toate aceste fapte şi curente spirituale au contribuit la desvelirea caracterului umanitarist al creştinismului. Şi dacă viaţa spirituală modernă merită o admiraţie, o însufleţire, aceasta-i fiindcă ea recunoaşte că creştinismul nu este numai o religie, ci el este religia omenirii.

CE ESTE CREŞTINISMUL DUPĂ CONŢINUTUL SĂU?

Răspunsul este şi uşor şi greu. E greu fiindcă creştinismul nu poate fi cuprins în cuvinte, în noţiuni prin care să devie totodată perceptibil. El nu poate fi învăţat ca o ştiinţă.

Toate cuvintele cu cari încercăm să descriem religia creştină presupun că noi am cunoscut-o prin intuiţie internă, precum a trebuit să avem mai întâi experienţă morală, ca să putem înţelege teoriile morale. Este meritul cel mai valoros al teologiei moderne că a rupt cu desăvârşire cu concepţia

intelectualistă a veacurilor XVII şi XVIII, a căror influinţă se resimte în mod puternic până azi. Credinţa creştină nu se poate confunda cu primirea unei confesiuni sau cu acceptarea anumitor idei. Omul poate cunoaşte însă toate acestea şi totuş să fie ateu.

Unde există credinţa creştină de fapt, comunitatea are viaţă nouă, viaţă care poartă în sine garanţia adeverităţii sale. O asemenea credinţă este clară ca lumina soarelui şi uşoară de înţeles chiar şi pentru un copil.

Deaceea „Esenţa Creştinismului" nu poate fi socotită ca o problemă atât de grea încât să dea naştere la confuziuni în capetele învăţaţilor. Creştinismul este foarte simplu. El însemnează a fi fiu al lui Dumnezeu. Deaceea Iisus spune învăţăceilor săi: „Când vă rugaţi aşa să ziceţi: Tatăl nostru...".

Iar sfântul Apostol Pavel, vede în concepţia fiiască, în contrastul spiritului de servilitate şi de frică, semnul de superioritate a creştinismului.

Sfântul Evanghelist Ioan, arată faptul că suntem creştini prin cuvintele: „Noi suntem fii ai lui Dumnezeu". El afirmă că singurul scop al venirii Mântuitorului în lume a fost să ne facă fii ai lui Dumnezeu, deci acolo unde inima este plină de încredere fiiască, unde stăpâneşte încrederea absolută în voia lui Dumnezeu, acolo este creştinism; iar unde acestea sunt absente în inima omului, acolo nu există creştinism, orice confesiune ar fi aceea.

Această viaţă de fii ai lui Dumnezeu este o viaţă esenţial nouă, care se deosebeşte de viaţa naturală sufletească a omului. Ea cuprinde în sine tendinţa şi puterea de a pătrunde şi stăpâni întreaga fiinţă a omului.

Dacă a devenit Dumnezeu centrul vieţii noastre, din acest fapt rezultă o transformare desăvârşită în întreaga noastră viaţă naturală. Despre acest lucru nu pot şti nimic aceia care nu cunosc această viaţă. Acest fapt îl mărturisesc însă toţi aceia cari au cunoscut viaţa nouă.

Prin participarea lui Dumnezeu la viaţa pământească omenească, intră în om o putere de viaţă extraordinară. Omul pătrunde prin aceasta în cele mai ascunse taine ale lumii şi ale puterii divine care toate le săvârşeşte, dar care în plenitudinea ei se poate oglindi numai în viaţa spirituală personală.

Omul ateu se înstrăinează de ţinta sa şi e muncit de chinurile nemulţumirii, până ce ajungând în strâns raport cu Dumnezeu, se află pe sine şi adevăratul scop al vieţii sale. Viaţa lui primeşte un înţeles numai atunci când intră în comunitate vitală cu Dumnezeu, pentru care este creat. Eul închis în cercul îngust al vieţii pământeşti, după contactul cu Dumnezeu, începe să respire ca deşteptat din amorţeală şi atins de duhul vieţii divine, se desvoltă în el o viaţă despre a cărei valoare nepieritoare nu se va îndoi.

Prin contactul cu Dumnezeu, creştinul intră într'un nou raport cu lumea văzută, în ordinea, frumuseţea şi sublimitatea căreia el observă lucrarea creatoare a lui Dumnezeu. El intră într'o strânsă legătură de viaţă cu împărăţia lui Dumnezeu, răspândirea căreia este scopul final al tuturor făpturilor dumnezeeşti în lumea naturală şi spirituală. El se simte legat de toţi aceia cari au acelaş scop de viaţă.

Viaţa nouă îşi arată adeveritatea ei prin aceea că este o viaţă fericită, căci adevărul trebue să satisfacă şi să fericească pe om şi să-l aducă în armonie cu sine însuş. Comunitatea cu Dumnezeu este o trăsătură superioară, naturală a omului, iar ascultarea de Dumnezeu produce totdeauna plăcere, precum invers răul este simţit ca o perturbare a destinului suprem, deci ca nefericire.

Cel ce a aflat viaţa în Dumnezeu acela s'a aflat pe sine.

In trei direcţii se dovedeşte viaţa nouă ca răspuns la cerinţele sufletului omenesc: 1) Ea aduce aprobarea idealurilor creştine; 2) Astâmpără dorul după personalitate, după o stăpânire a firii prin spirit; 3) Prin aceasta se înalţă individualitatea într'o măsură covârşitoare. (Va urma)

RELIGIA STRĂMOŞILOR[1]

De Diacon Dr. ŞTEFAN LUPŞA
Profesor la Academia teologică din Oradea

In ce priveşte chestiunea jurisdicţiei papale în Iliric înainte de 545, povestea ei îşi are izvorul în nişte còpii suspecte cuprinse în dosarul manuscris incomplet Nr. 5751 din biblioteca Vaticanului, prezentate de episcopul de Echineon, Teodosie, în Roma, în anul 531 în scopul de a obţine cu ajutorul lor — şi pe baza lor cu al Romei — reaşezarea în scaunul de mitropolit al Larissei în Tesalia a lui Ştefan, destituit de patriarhul Constantinopolei Epifaniu (şi arestat şi înlocuit cu Achile). Teodosie prezenta còpii de acte cari propoveduiau dreptul de amestec al Romei în Iliricul Răsăritean încă de pe vremea papii Damas (382). Prof. Friedrich a contestat autenticitatea şi veracitatea acelor copii în studiul: Über die Sammlung der Kirche von Tessalonich (Abh. der b. Ak. der Wiss., phil.-hist. kl., 1891, p. 771—887), declarându-le falsuri de pe la începutul secolului VI, fabricate de persoane interesate. Th. Mommsen aprobă întru totul demonstraţia lui Friedrich.[2]

---

[1] Urmare şi sfârşit dela pag. 355.

[2] Duchesne, o. c. p. 252—3. Unele piese din dosar au suferit modificări posterioare. D. ex. epistolei papii Siriciu către Anisiu al Tesalonicului cu data de 385, care de altfel nu vorbeşte de vre-un vicariat al papii, crede Friedrich (p. 844] că i-s'a adaos sfârşitul filo-roman pe vremea papii Nicolae I. care folosi această colecţie, ca şi cea pseudo-isidoriană, şi în corespondenţa sa cu Boris, şi în cea cu Mihail III. Şi Rauschen crede, că cel puţin adaosul: „sau să hirotonească în ele [în oraşele din Iliric cu scaunele episcopale vacante) câte un cleric Roman" e neautentic. (Jahrbücher der chr. Kirche unter Theodosius dem Grossen, Fr. i. Br. 1897, p 221]. Pentru evitarea confuziei e bine să precizăm, cu I. P. S. Hrisostom al Atenei (Τὸ Πρωτεῖον τοῦ Επισκόπου Ῥώμης, Ἀθήνησι, 1930, p. 73) că nu toate actele din colecţia Tesaloniciană erau falsuri în întregime, cum au susţinut unii (Istorici de talia lui Friedrich, Mommsen şi Rauschen sunt numai nişte „τινες ?") E adevărat, dar tocmai acelea sunt falsificate, cari vreau să-i deie drept de amestec Romei în Iliric, iar celea cu siguranţă autentice nu pomenesc vicariatul papal. Autentică pare de exemplu ep. XIII a lui Leon c. mare către mitropoliţii din Iliric, păstrată în col. Tes. (şi publicată în Migne lat. 54, col. 664—6), dar ea nu spune că episcopul Tesalonicului ar fi vicar papal, ci numai că e şeful bisericesc al Iliricului şi că aceasta a stabilit-o des autoritatea scaunului apostolic. In epistola 150 din 1 Septemvrie 457 a papii Leon către

Că piesele papiste ale acestui dosar deşi se pretindeau còpii de epistole papale, cari trebuiau să aibă duplicate şi'n arhiva papală, nu erau cunoscute în Roma când le-a prezentat acolo (în anul 531) apărătorul mitropolitului destituit, o dovedesc două imprejurări: 1. Papa Bonifaciu II, când i-s'au prezentat, în sinodul din 531 piesele dosarului, a ordonat ca autenticitatea lor să fie examinată cu ajutorul arhivei romane; „despre rezultatul examinării nu se raportează nimic, şi deja acest fapt face chestiunea suspectă".[1] 2. In timpul schismei pentru Enoticon (484—519) arhiepiscopii Tesalonicului sunt de partea Constantinopolei. După îngenuncherea Constantinopolei la 519, papa Hormisdas luptă din răsputeri, ca arhiepiscopul Tesalonicului, Dorotei, să-i recunoască şefia, dar acesta, sfătuit de preotul său Aristide, nu se înduplecă nicidecum. Hormisdas lucră pentru scoaterea din scaun a lui Dorotei şi, simultan, pentru excluderea lui Aristide dela succesiunea lui. E înfrânt pe ambele fronturi: Dorotei moare în scaun şi în opoziţie cu Roma şi urmaşul său devine Aristide. Important e, că în toată corespondenţa ce a purtat-o în această luptă, Hormisdas nu foloseşte nici una din piesele ce i-ar fi servit atât de bine, pe cari le prezintă Teodosie la 531, deşi dacă ele ar fi fost autentice, trebuia să le aibă la îndemână în arhiva sa, şi săfie cunoscute.[2]

Inexistenţa vicariatului o mai dovedesc apoi şi epistolele mitropolitului destituit Ştefan şi ale sufraganilor săi din 531. „Epistolele lui Ştefan însuşi şi ale sufraganilor săi nu amintesc Tesalonicul ca factor de jurisdicţie intermediară între mitropoliţi şi autoritatea patriarhală; desbaterea e circumscrisă între Papa şi episcopul Constantinopolei. Chestiunea e să se ştie, căruia dintre ei doi îi aparţine să verifice alegerea mitropolitului Larissei".[3] Mai precis: Se da luptă, să-l scape pe Ştefan, substituind jurisdicţiei de până atunci a Constantinopolei, jurisdicţia Romei, care de obiceiu profita de cazuri de acestea spre a şi-o extinde 'n dauna altora.

Euxitheu al Tesalonicului (M. L. 54, 1120] încă nu e pomeneală de vicariat. Leon motivează de ce îi scrie (lui Euxitheu al Tes. lui Juvenal al Ierusalimului, lui Petru al Corintului, lui Luca al Durazzoului etc. să se păzească de monofiziţi, ucigaşii lui Proteriu al Alexandriei); nu pentrucă i-ar fi vicar, ci pro ea sollicitudine, quam omnibus Ecclesiis Dei debeo, haec scripta direxi.

[1] G. Rauschen, Jahrbücher der chr. Kirche unter Theodosius dem Grossen. Fr. i. Br. 1897, p. 473.

[2] Id. p. 474, Duchesne, o c. p. 269.

[3] Duchesne, o. c. p. 265.

Iată cum se pronunță temeinicul istoric catolic, posterior lui Hergenröther, G. Rauschen, în chestia vicariatului papal în Illyric înainte de Vigiliu:[1] Papa Siriciu în epistola amintită, cu sfârșitul neautentic, proclamă jurisdicția episcopului Tesalonicului peste episcopii Iliricului astfel: „ut nulla licentia esset sine consensu tuo episcopos in Illyrico ordinare praesumere", ca să nu se mai întâmple să ajungă a fi și doi episcopi într'un oraș, etc. (Migne Lat., XIII, 1148). Că aceasta jurisdicție ar avea s'o exercite ca vicar al scaunului papal în Iliric se spune abia în două epistole atribuite de colecția din a. 531 papii Inocențiu I ca ep. I și XIII ale lui (ML., XX, 463 și 515). Ambele spun, că încă predecesorii lui Inocențiu: Damas, Siriciu și Anastasie au rânduit ca în Iliric toate să se facă cu știrea episcopilor Tesalonicului, pentru meritele acestora: Acholiu și Anisiu, și deci și sub Inocențiu așa să fie. Dar *întreg acest vicariat papal peste Iliric* e, după cele mai noi cercetări ale lui Friedrich (o. c.) pentru secolul IV și V *foarte îndoielnic*. E drept, că e amintit într'o mulțime de epistole papale dela timpul acela până la papa Hormisdas (514—523), dar ele aparțin toate unei colecții (de 26 de scrisori) a bisericii din Tesalonic, care se dă drept anexă la un Sinod Roman din a. 531, netestat din altă parte, în a cărui ședință a doua a fost cetită și încorporată în acte (tipărite la Mansi, Conc. VIII, 749—772). Papa Bonifaciu a ordonat în sinod, ca autenticitatea scrierii să fie examinată în arhiva romană; despre rezultatul examinării nu se raportează nimic și aceasta deja face afacerea suspectă. Afară de aceasta Friedrich dovedește, că abstrăgând de scrisorile din colecția Tesaloniceană, în toate celelalte izvoare ale periodului numit, și anume într'o mulțime de acte sinodale și epistole, episcopul Tesalonicului apare înzestrat cu toate drepturile unui mitropolit superior și cu acea independență față de Roma, pe care o aveau episcopii de Carthago și patriarhii și exarhii Orientului, și că în aceste izvoare nu se știe de nici un vicariat special Roman al Tesalonicului. Excepție face numai ep. XIV a papii Leon I către episcopul Anastasie al Tesalonicului (ML., LIV, 668), care nu e din colecția Tesaloniceană, și totuși îl prezintă pe episcopul Tesalonicului ca vicar papal care-și are puterea exarhală dela Roma. Friedrich ajunge însă într'o lungă cercetare dintr'o mulțime de temeiuri la constatarea că, această epistolă nu e dela Leon I, deși exista încă înainte de Dio-

[1] Rauschen, o. c. p. 473—5.

nisie Exiguul,[1] căci acesta a primit-o în colecţia sa de decretalii; e în tot cazul foarte bătător la ochi şi aceea că papa Hormisdas, în cearta sa cu episcopul Dorotei din Tesalonic cu privire la jurisdicţia acestuia, nu se provoacă la acea scrisoare, deci ea pare să fi luat fiinţă abia în această ceartă, aşadar în secolul VI". Mai arată apoi Rauschen, după Friedrich, de acord şi cu Langen (Gesch. der röm. Kirche, 559) că însaşi colecţia se contrazice. Epistolele papii Inocenţiu atribuesc înfiinţarea vicariatului lui Damas, pe când epistola VI-a a lui Leon I din aceeaş colecţie, spune că mai întâi Siriciu l-a instituit (ML., LIV, 617: certa tum primum ratione). Şi una şi cealaltă afirmaţie şi-o desminte apoi alcătuitorul colecţiei prin textul însuşi al epistolelor ce le induce dela cei doi papi bănuiţi de instituirea vicariatului. „Avem două epistole dela Damas către Acholiu; amândouă în colecţia Tes. (ca nr. 8 şi 9) şi numai aici (Mansi, VIII, 749—50) şi sunt din anul 381; în ambele însă nu e vorba cu nici o silabă despre vicariat. Urmează apoi în colecţie Epistula IV-a Siricii papae (Mansi, VIII, 751) către episcopul Tesalonicului Anisiu; şi în aceasta stă doar atât, că fără consimţământul lui Anisiu să nu se hirotonească episcopi în Iliric; despre vicariatul Roman însă nu stă nici aici nimic".[2]

Adevărul e, că jurisdicţie papală în Balcani n'a existat în mod efectiv şi constant înainte de anul 545, când a obţinut-o, în forma unui titlu deocamdată, nevrednicul protejat al împărătesei Teodora.[3]

---

[1] Observaţia dlui Lupu, că acesta şi-a primit epitetul dela statura sa [p. 48] e dovadă, că obişnueşte a prezenta drept informaţiuni, deducţii false. Cf. Rauschen, Patrologie, 1936, 414.

[2] Rauschen, Jahrbücher, l. c.

[3] Hrisostom Papadopol, Τὸ Πρωτεῖον, Atena 1930, p. 74 precizează, că împăratul Iustinian a vrut să-l facă dela început, din anul 535, pe arhiepiscopul Iustinianei Prime vicar papal, dar că papa Agapit s'a opus din răsputeri şi abia lui Vigiliu i-a putut stoarce — în schimbul ajutorului ce-i dăduse spre a se urca 'n scaunul papal — concesiunea acestui titlu, dar numai cu condiţiunea, ca prin înălţarea arhiepiscopului Justinianei Prime la rangul de vicar papal să nu se strice vicariatul papal din Tesalonic. Nu pot controla momentan, dacă nu cumva e neprecis aci marele istoric grec, cum e la pagina următoare, unde afirmă că arhiepiscopia Iustinianei Prime s'a distrus la moartea lui Iustinian [a. 565].

Contra dependenţii Iliricului de papa în sec. V e dovadă şi ep. 117 a papii Leon cel Mare către episcopul de Coe, Iulian [M. L., 54, 1059] în care se plânge Leon că nici prin intervenţiile sale la curte nu l-a putut împiedeca pe Anatoliu al Constantinopolei de a lua nişte măsuri neplăcute papii şi de a stărui într'o presumţie a sa [can. 28 Halk]; ba că după atacurile lui Leon, Anatoliu şi-a asigurat adeziunea prin iscălituri a episcopilor din Iliric şi acest lucru Leon l-a aflat

Pârvan remarcă în „Contribuţiunile" sale, că în harta alcătuită de Harnack în cartea sa Mission und Ausbreitung des Christentums in der ersten drei Jahrhunderten pentru reprezentarea grafică a răspândirii creştinismului până la anul 325, Panonia cu cele două Moesii şi Dalmaţia sunt unite cu Răsăritul grec şi despărţite de Italia printr'un mare gol necreştin. Sfântul apostol Pavel din Orient a evanghelizat Iliricul, Tit Dalmaţia; cei dintâi creştini la noi din Orient sunt (Napoca Potaissa, martirul Sava cel din Capadochia); episcopul Doim al Salonei (sec. I) se zicea a fi din Antiochia,[1] etc. Pârvan susţine, că tot creştinismul ce apare înainte de anul 271 în Iliric şi la noi, e importat din Orient.

La Niceea episcopul Romei apare ca mitropolit al diecezei Romaniei, coordonat cu cel Alexandrin care era al diecezei Egiptului şi cel Antiohian, al diecezei Orientului.[2] Hr. Papadopol în cartea sa despre primatul papal (p. 58—61) scrie că în epistolele papii Damas (366—86) acesta nu apare ca superiorul arhiepiscopului de Tesalonic, pentrucă jurisdicţia Romei nu se extinsese încă dincolo de Italia, ba nici în Italia n'o recunoşteau încă toţi episcopii. Dimpotrivă, din Mansi VIII, 479 apare Acholiu al Tesalonicului superior colegului său Roman, în relaţiile sale cu el, graţie marilor sale virtuţi şi distincţii. Siriciu al Romei (384—99) fu invitat de episcopii din Iliric să-l judece pe Bonos al Nişului pentru negarea fecioriei perpetue a Maicii Domnului, dar el refuză pe motivul că nu vrea să se facă judecător al unui episcop supus sinodului exarhului Iliricului (Mansi III, 674, Migne Lat, XIII, 1173 ss). Trecând însă la cazul lui Perigen (v. Eus. Popovici, Ist. bis. univ. II, Bucureşti 1926, p. 78), admite I. P. S. Hrisostom că la începutul secolului V începe Roma a exercita o supraveghere (ἐποπτεία) peste Iliric, care însă nu strică autonomia

numai întâmplător dela un episcop ce fusese trimis în Apus să ducă vestea că la Tesalonic a avut loc schimbare de arhiepiscopi, urmându-i lui Anastasie Euxithen [semnificativ e că schimbarea se făcuse fără amestecul lui Leon, şi se comunică numai ulterior ca între colegi]: Ilud etiam nosse te volumus, Anatolium episcopum post coercitionem nostram in suae praesumptionis adeo temeritate persistere, ut Illyricianos episcopos, ut sibi subscriberent, convenirent, quod nobis episcopus, qui a Thessalonicensi ordinationis nuntius missus est intimavit.

[1] Bunea, Incercare, p. 21.

[2] Cât e de învechit dl Lupu în metode şi informaţii, ilustrează osteneala ce şi-o dă de a susţine falsul adaos dela începutul canonului 6 Nicean, sprijinindu-se pe autoritatea lui... Alanus Copus, Antverpiae, 1573.

bisericească a acestuia, restrângându-se doar la cereri de ajutor în cazuri extraordinare, cum e al lui Perigen. Şi în cazul acestuia însă nu găsim caz de jurisdicţie papală, ci de solicitare a comunicării sau necomunicării cu nereglementar alesul episcop al Corintului Perigen, şi dupăce papa, *consultându-l întâi pe exarhul Iliricului*, se decide pentru comunicare, episcopii ilirieni duşmanii lui Perigen tot nu vreau să-l recunoască. Hr. Papadopol recunoaşte însă autenticitatea unor epistole papale din secolul V cari îi dau exarhului Iliricului din Tesalonic titlul de vicar papal, arătându-se astfel mai puţin exigent în critica istorică decât catolicul Rauschen, precizează însă (p. 73) că nici aşa cum o prezintă istoricii latini n'a fost istoria drepturilor papii în Iliric. Chestiunea ar merita o studiere aprofundată. Am văzut mai sus că nici Grigorie cel mare († 604) nu reuşise încă să extindă jurisdicţia Romei asupra întregei prefecturi a Italiei, cu toate că la anul 445 ajutându-l pe Leon cel mare să-şi supue Galia împăratul îl decretase pe patriarhul Roman şef bisericesc al întregului imperiu roman de Apus.[1] La acea dată însă Iliricul răsăritean (Balcanii noştri) făceau de mult parte din imperiul de Răsărit. Din cel de Apus face parte doar într'un timp când încă Roma nu se lupta pentru jurisdicţie patriarhală, neavând încă cu cine lupta, întrucât încă nu se ridicase Constantinopolul, adecă între anii 337 şi 379.[2] In luptele ariene din acest timp, în cari episcopii din Moesia şi Panonia sunt angajaţi ca şi cei din Orient, episcopii din Iliric sunt disciplinaţi şi îndrumaţi de sinoade, nu de vre-un şef ierarhic constituit într'o singură persoană. Ce e drept, un astfel de şef se formează cu încetul, paralel cu desvoltarea sistemului mitropolitan şi în virtutea legii acestei desvoltări, care lege este fixată astfel de către legislaţia bisericească ecumenică, universal şi peremtoriu valabilă: Organizarea bisericească are s'o urmeze pe cea politică, episcopul dintr'un oraş primind atâta teritor sub jurisdicţia sa, cât are şeful politic din acel oraş.[3]

---

[1] Harnack, Aus Wissenschaft und Leben, Giessen, 1911, p. 213—222.

[2] Rauschen, Jahrbücher, p. 470, Iorga, Ist. Rom, II, Bucureşti 1936, p. 169 cu trimitere la Soz, VII, 7 şi la Zeiller. Hr. Papadopol, Πρωτεῖον, 1930, p. 58, unde se arată că Iliricul Răsăritean trece la împărăţia de Răsărit la 379; cel Apusean între 424 - 37.

[3] Can. 6 - 7 - I ec., 2 - 3 - II ec., 17 şi 28—IV ec., 36 şi 38—VI ec., 3—VII ec. nov. XI Iustinian, etc.

Prefectul Iliricului reşezând la început în Sirmiu, episcopul acestui oraş deveni mitropolit superior al prefecturii Iliricului. În novela sa XI (din 535) povesteşte Iustinian, că pe vremea lui Attila năvălirile hune au necesitat mutarea prefecturii la Tesalonic. Urmarea naturală: „Tunc ipsam praefecturam et sacerdotalis honor secutus est et Thessalonicensis episcopus non sua auctoritate sed sub umbra praefecturae meruit aliquam praerogativam".[1] Şi mai gângăvesc uniţii noştri, că nu de aceea s'a ridicat episcopul Romei, fiindcă era capitală Roma![2] Dar sinodul IV ecumenic (630 de episcopi adunaţi întru Duhul Sfânt) cât de clar exprimă această lege a desvoltării sistemului mitropolitan: *„Dacă vre-o cetate prin puterea împărătească s'a înoit, sau în viitor se înoieşte, atunci ordinea bisericească să se acomodeze ordinei civile şi politice"*[3] sau: „Scaunului Romei vechi pentrucă era cetate împărătească i-au dat după cuviinţă Sfinţii Părinţi întâietate. Din aceeaşi consideraţie i-au dat cei 150 de episcopi iubitori de Dumnezeu asemenea întâietate şi preasfântului scaun din Roma nouă, judecând cu drept cuvânt, ca cetatea ce s'a onorat cu imperiu şi senat şi care se bucură de asemenea prerogative cu împărăteasca Romă veche, să se înalţe şi şi în lucrurile bisericeşti..."[4] Pe baza acestei legi cu valabilitate perpetuă şi universală au dobândit şi Bucureştii patriarhie şi datoria uniţilor noştri atât ca fii ai Bisericii universale cât şi ca fii ai patriei române ar fi să recunoască şi să respecte această patriarhie, nu pe cea din capitala Italiei.[5] Înainte de a putea însă prinde consistenţă

---

[1] Duchesne, o. c. p. 266.

[2] Lupu, o. c. p. 75; Păclişanu, Istoria Creştinismului Antic, Oradea 1937, p. 74—5.

[3] Can. 17, IV (repetat de 38, VI) ec., Şaguna, Enchiridion, Sibiu 1871, p. 78.

[4] Can. 28 IV ec., Şaguna, o. c. p. 85.

[5] Vincenţiu Lerineanul sau „Catolicissimus" în Commonitoriul său atât de respectat şi de dogmatica romano-catolică spune că episcopii Romei întrec pe alţi episcopi *loci auctoritate*, dar decizia supremă în chestii de credinţă n'o dau ei, ci totalitatea episcopilor de pretutindeni (sacerdotes catholici) [cap. 5, 6, 27, 29].

Ambrosiastrul in Quaest. Vet. et Novi Test. 101, 4, motivează astfel aroganţa diaconilor din Roma: Sed quia Romanae ecclesiae ministri sunt, idcirco honorabiliores putantur quam apud ceteras ecclesias propter magnificentiam urbis Romae, quae caput esse videtur omnium civitatum. [Koch: Cathedra Petri, Giessen 1930, p. 172 şi 82 note. In ultimul loc notează: Papst Leo I stellt die Geschichte auf den Kopf, wenn er in Sermo 82, 1 [ML., 54, 493 A] sagt, Rom sei per sacram beati Petri sedem caput orbis terrarum effecta. In aceeaş cuvântare însă recunoştea Leon, că Roma era capul lumii înainte de venirea lui Petru, care a ales-o tocmai pentru aceasta: Nam cum duodecim apostoli, accepta per Spiritum sanctum

(ca jurisdicție exarhală, dacă nu și patriarhală) acea aliqua praerogativa a șefului ierarhic al bisericii IlIriculul, își extinde jurisdicția și peste prefectura Ilirîcului patriarhul din capitala imperiului, care era în altă prefectură (a Orientului), pe care însă nu și-o putea subjuga în întregime, având în ea două mitropolii superioare cu drepturi consfințite de sinodul I ecumenic (Antiohia și Alexandria), pe când Iliricul îi era și mai aproape, fiind în aceeaș peninsulă cu dieceza sa Tracia. De aceea n'a trecut mult timp dela consfințirea de sinodul II ecumenic a ridicării episcopului Constantinopolei la rangul ce i se cuvenea după situația politică a orașului său de reședință (la doi ani după înglobarea Iliricului Răsăritean la imperiul de Răsărit), și apare următoarea lege, care supunea Iliricul întreg jurisdicției patriarhei Constantinopolitane: „Iidem augg. (Honorius et Theodosius) Philippo, praef. praet. Illirici. — Omni innovatione cessante, vetustatem et canones pristinos ecclesiasticos qui nunc usque tenuerunt et per omnes Illyrici provincias servari praecipimus, ut si quid dubietatis emerserit, id oporteat non absque scientia viri reverentissimi sacrosanctae legis antistitis urbis Constantinopolitanae, quae Roma veteris praerogativa laetatur, conventui sacerdotali sanctoque indicio reservari. Data pr. id. iul. Eustathio et Agricola conss".[1]

---

omnium locutione linguarum, imbuendo Evangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus, suscepissent, beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur [?] imperii: ut lux veritatis quae in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cuius autem nationis homines in hac tunc urbe non essent? aut quae usquam gentes ignorarent quod Roma didicisset? Nec mundi dominam times Roman, qui in Caiphae domo expaveras sacerdotis ancillam. ML, 54, 424. Decretul lui Valentian III din 445 motivează nevoia supunerii bisericii din întregul imperiu episcopului Romei, pe lângă primatul lui Petru și pe Romanae dignitas civitatis. M 54, 637. Teodorit al Cirului în epistola sa către Leon [52, ML, 54, 847] scrie că trebue să caute ajutor la acesta pentru meritele orașului Roma, cari întrecând pe ale tuturor orașelor, aduc cu sine și întâietatea episcopului Romei înaintea episcopilor tuturor celorlalte orașe. „Ei (Petru și Pavel) au același merit pentrucă au ătimit la fel, au trăit la fel de credincios și au câștigat împreună cununa martiriului; și unde au suferit ei martiriul? În *cetatea Romei care deține principatul și căpetenia între popoare;* adecă unde era capul superstițiunii, acolo a adormit capul sfințeniei; *unde au trăit principii păgânilor,* acolo au murit principii Bisericii". *Sf. Ambroziu,* întru lauda sfinților apostoli Petru și Pavel, citat la Comoroșan, Dogmatica generală, Cernăuți, 1887, p. 390. Vezi alte glasuri similare: ML, 54, col. 880—2, 861, etc.].

[1] Adecă: „Aceiași împărați (Onoriu și Teodosie) lui Filip, guvernatorul Iliricului. Încetând orice inovație, vechiul obiceiu și canoanele bisericești de mai

Cod. Iust., I, 2, 6; Cod. Theod. XVI, 2, 45. — Prin această lege aşadar, adresată de ambii împăraţi prefectului pretoriului Iliricului la 14 Iulie 421 şi primită atât în codicele Theodosian la 435, cât şi în cel Iustiniane la 538, se ordonă ca orice chestiune bisericească controversată din toate provinciile Iliricului să treacă prin patriarhul Constantinopolitan la judecată sinodală.

Intre còpiile de acte din colecţia de la 531 apare şi un schimb de două scrisori între Onoriu şi Teodosiu cel Tânăr: „prin cea dintâi, Onoriu îi transmite lui Teodosie II o plângere a papii contra unor legi (e vorba, evident, de legea din 14 Iulie 421), obţinute prin mijloace necinstite (subreption), cari violează drepturile câştigate în Iliric de Sfântul Scaun; printr'a doua, Teodosie II îi aduce la cunoştinţă lui Onoriu că face dreptate (fait droit) plângerii papii şi că va da (va donner) ordine în consecinţă prefectului pretoriului Iliricului.[1] Dl Mommsen judecă, cu dreptate, că acestea texte n'au formulele obicinuite a se folosì în actele legislative şi că pentru a avea formă de legi, trebuiau să poarte în frunte numele celor doi auguşti".[2] Recunoaşte şi Duchesne, că promisiunea (declaraţia) împăratului Teodosie, chiar dacă epistola i-ar fi autentică, ceeace prof. Friedrich neagă, nu e lege, ca decretul din 14 Iulie 421. Primirea numai a legii din 14 Iulie 421 în codice arată că chiar dacă a existat vre-o măsură de a lui Teodosie în favorul papii, a fost una incidentală, o concensiune — din politeţă faţă de unchiul său coleg, — pentru un caz anumit, şi anume pentru cazul lui Perigen care fusese hirotonit de mitropolitul Corintului episcop de Paleo-Patre, dar neprimit de ei, stătu în Corint ca ajutător al hirotonitorului său

nainte cari le-au ţinut până acum şi în toate provinciile Iliricului poruncim să se ţină, ca dacă s'ar ivi ceva de îndoială, aceea să trebuiască a se rezerva sinodului bisericesc şi judecăţii sfinte cu ştirea preacucernicului domn şeful preasfintei legi din oraşul Constantinopole, care se bucură de prerogativa Romei vechi. Duchesne, o. c. p. 239.

[1] In original: ad viros illustres praefectos praetorii Ilyrici nostri scripta porreximus. Duchesne traduce cu două corecturi: 1. viitor în loc de trecut, 2. prefect în loc de prefecţi. Zice că dacă e altfel în original, e greşala copistului. Mi-se pare că la 1892 când a scris — contra lui Friedrich — capitolul despre Iliric din Les églises séparées, se lăsa încă răpit de pasiunea combaterii, în dauna rigurosităţii ştiinţifice. Corectura întâia ar scuza lipsa chiar şi din colecţia Tesaloniceană a pretinselor ordine, cea de a doua ar acoperi eroarea suspectă — care după Friedrich denotă fasificator posterior — că ar fi exisat doi prefecţi ai Iliricului pe vremea lui Teodosie al doilea. Duchesne, o. c. p. 254.

[2] Duchesne, o. c. p. 253.

pânăce muri acesta, iar atunci ocupă scaunul său fără alegere. Episcopii din provincia Corintului protestând şi nevrând să-l recunoască, el solicită recunoaşterea, din partea Romei. Papa Bonifaciu (418—22)[1] i-o acordă, I. P. S. Hrisostom Papadopol scrie[2] că după ce îl consultă întâi pe arhiepiscopul Tesalonicului prin epistola din 19 Sept. 419, ceeace ar însemna că Perigen îi solicitase comunicarea deadreptul, nu prin arhiepiscopul Tesalonicului, cum ar fi fost natural dacă ar fi existat vicariatul papal. Mai scrie autorul citat[3] că pe vremea publicării legii lui Teodosie din 14 Iulie 421 provocate de patriarhul Constantinopolei Atic (406—425) cel nerecunoscut de Roma, episcopii Tesaliei trec la fapte cari demonstrau că nu-l recunosc de exarh al Bisericii Iliricului pe mitropolitul ascultător de poruncile Romei, al Tesalonicului. Aşa la alegerea episcopului Maxim şi caterisirea lui Pereviu de Salte interziseră orice amestec al mitropolitului Tesalonicului în afacerile mitropoliei Tesaliei.[4] Exemplul lor îl urmară apoi şi alţii, cerându-i patriarhului Constantinopolei să examineze chestia lui Perigen arbitrar rezolvată de papa. Astfel şi legea lui Teodosie din 14 Iulie 421 lovea în autoritatea şi în existenţa chiar a exarhatului Tesalonicean, înglobând Iliricul deadreptul patriarhiei Constantinopolitane.

Singurul fapt incontestabil (testat şi de Socrat) de aşa zisă jurisdicţie papală în Iliric înainte de sfârşitul secolului VI, ajutarea lui Perigen să ocupe scaunul Corintului, nu e decât fapt de comunicare interepiscopală şi în plus ceva intrigă. Titlurile de vicari date după colecţia Tesaloniceană arhiepiscopilor de Tesalonic de papi, chiar de n'ar fi scornituri de falsificatori, nu dovedesc decât *tendinţa* spre obţinerea jurisdicţiei.[5]

In ce priveşte jurisdicţia papală în Balcani după distrugerea Iustinianei Prime, ea nu mai poate fi adusă în sprijinul tezei ce o pun

---

[1] Socrat VII, 36 Duchesne, o. c. 255.

[2] Πρωτεῖον, p. 62.

[3] Id. p. 62 3.

[4] Mansi VIII, 755; ML. XX, 776 ss.

[5] Ilustrant e mai ales, că şi pe arhiepiscopul Tesalonicului Aristid, marele duşman al scaunului Roman şi înecător în sânge al încercării legaţilor lui Hormisdas la 519 de a stoarce iscălituri ilirice pentru „Formula Hormisdae" în Tesalonic, încă îl intitulează còpiile colecţiei Tesalonicene vicar al Romei. v. Πρωτεῖον, p. 69—71. Literatură pentru problemă ar mai fi: Iorga: Istoria Românilor, II şi Essai de Synthèse II, Duchesne, L'Eglise au sixième siècle, Paris 1925, scrierile lui Zeiller, Lietzmann, Gesch. der alten Kirche, II, Berlin 1936, etc.

unității noștri cu „religia strămoșilor, întrucât: 1. Ea e restrânsă la titluri de reprezentanți ai lor ce le dau papii în mod exclusiv mitropoliților din dieceza Macedonia (Tesalonic, Atena, Creta, Corint etc.), de cari pe noi ne despărțeau dela începutul secolului VI masse populare compacte de Slavi (și apoi și de Bulgari) păgâni. 2. Pe vremea papii Martin (649—54), care cel dintâiu dela distrugerea Iustinianei Prime și cu ea a jurisdicției papale în Balcani îl îndeamnă pe mitropolitul de Tesalonic să se intituleze vicar al său (la acest titlu, îmbiat cu insistențe insolente și la intitularea mitropolitului de Tesalonic și a celor din Atena, Corint, Creta, Reggio și Tempsa de reprezentanți ai papii în sinodul VI ecumenic (a. 680) se reduce influența papii în Iliric)[1] situația poporului român era de drept cea prevăzută de canonul 28 Halkidonean pentru οἱ ἐν τοῖς βάρβαροις, fie că eram încă în majoritate în Balcani, cum vrea Bunea, (dar nici la un caz nu pe acolo pe unde ședeau mitropoliții cari acceptară să se intituleze reprezentanți ai papii), fie că eram în majoritate în Nordul Dunării, ceeace e mai verosimil chiar și după teoria admigrării, pentrucă deși Bunea (p. 119) credea că cea mai importantă descălecare dela Sudul în Nordul Dunării ar fi fost cea provocată de pustiriile lui Țimiskis în secolul X, pare mai probabil că a fost cea produsă de întâia așezare de Slavi în Balcani (la începutul secolului VI), când ceice plecară spre Nord se despărțeau încă de autoritățile imperiului, încă nebarbarizat și neprecizat în Balcani, după cuvintele cu cari începe cea dintâi cronică română: „Istoria Țării Românești de când au descălecat pravoslavnicii creștini. Însă dintâiu izvodindu-se pe Românii cari *s'au despărțit de Romani* și au pribegit spre miazănoapte. Deci trecând apa Dunării, au descălecat la Turnul Severinului, alții în Țara Ungurească, pe apa Oltului și pe apa Mureșului și pe apa Tisei, ajungând și până la Maramureș“...[2] (Decât Țimiskis, mai mare dizolvare trebue să fi provocat Vasile II, la începutul secolului 11, și nota notarului anonim al lui Bela se poate referi și la aceasta).

Cei descălecați la Nord de Dunăre erau însă după anul 600 și mai mult ἐν τοῖς βάρβαροις.

Că nu numai de drept erau aceștia supuși Constantinopolei, ci au și întreținut legături cu cetatea împărătească, dovedește apariția

[1] Duchesne, o. c. p. 273.

[2] Bunea, Incercare, p. 112.

întâiului nostru episcop cunoscut în istorie,[1] în anul 787, în sinodul al VII-lea ecumenic, convocat de împărăteasa Irina la cererea patriarhului Constantinopolei Tarasie. Dl prof. Iorga în Istoria Românilor, vol. II, Buc. 1936, p. 318 îl aminteşte după „Istoria Bisericească a Românilor Bihoreni" ce o am publicat în Monografia Bihorului (şi separat) în 1935, dar cere dovada că acel episcop Ursu era episcopul Românilor de sub Avari.

Demonstraţia pe baza căreia îl revendica pentru noi pe episcopul Ursu din actele sinodului VII ecumenic încă răposatul profesor dela Universitatea din Cluj Diculescu într'o broşură din 1925 [2] este următoarea:

1. Ursu iscăleşte actele sinodului (în locul al 77-lea) ca episcop al bisericii Avaritianilor: Mansi XIII, col. 141, şed. IV: Οὔρσος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας. col. 388 (şed. VIII): Οὔρσος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριτιανῶν ἐκκλησίας. În latineşte: Ursus Avaritianensium ecclesiae episcopus.[3]

2. „Le Quien în al său „Oriens Cristianus" a observat cu drept cuvânt, că: Nomen Ursus hominem linguae latinae significat. Iar istoricii noştri teologi îl revendică pe acel episcop, necunoscut din alte izvoare, pentru Români; resp. Străromâni. V. Pârvan în „Contribuţii epigrafice" p. 68 e de aceeaşi părere. De fapt, mărginindu-ne la romanismul răsărnean, nici nu e posibilă altă justificare a numelui Ursu."[4]

---

[1] Profesorul secundar Dr. D. Stănescu a încercat în cartea sa: Vechile episcopii la Români, Buc. 1917, fără succes să revendice pentru Români pe Γρηγόριου Ἐπισκοπ' Ἀρχῆς din actele sinodului VI ec. făcând din el episcop de Argeş al episcopiei Αργξεσιου ἢ τοῦ ἁγίου Νικολάυ din mitropolia Τῷ Κελτξηνῆς συν τῇ Κορτξενῇ καὶ Τάρων din lista scaunelor supuse patriarhiei Constantinopolei de pe la anul 900. Ipoteza sa n'a fost nici discutată de istoricii noştri, necadrând cu desvoltarea poporului român ce le-o sugera pentru acel timp intuiţia istorică formată din materialul istoric sigur. Episcopiile (mai revendicase Τομεως pentru Constanţa, τοῦ ἁγίου Γεώργιου pentru Giurgiu, Λυκποταμίας pentru Chilia, etc.) şi mitropolia revendicată le aşezase Le Quien în Armenia.

[2] Contribuţie la vechimea creştinismului în Dacia, extras din Anuarul Inst. de Ist. Naţ. Cluj, p. 20.

[3] Mi le-a copiat colegul Dr. L. Stan la München. A mai copiat şi o însemnare de la col. 368: Οὔρσῳ ἐπισκόπῳ τῆς Ἰβαριτιανῶν ἐκκλησίας, pe care cred că trebue s'o considerăm coruptă şi să cetim cu majoritatea: Ἀβαριτιανῶν.

[4] Diculescu, l. c.

3. Ursu nu poate fi luat drept episcop de "Αβρυθος, oraş în Mesia inferioară, (cum făcuse Pârvan), din două motive: a) E foarte puţin probabil ca la 787, după năvălirile slave, avare şi bulgare, să fi existat acolo episcopie. b.) Ca episcop al Abritului, Ursu ar fi trebuit să iscălească ἐπίσκοπος τοῦ Ἀβρύθου, nu τῶν Ἀβαριτιανῶν. Ar fi greu de presupus atâta corupere a actelor sinodale de către copişti, încât să transforme cuvântul dintâiu într'al doilea. Nici n'am citit nicăiri că actele acestui sinod ecumenic ar fi fost prea rău păstrate.

4. Ἀβαριτιανοί ar putea fi considerat ca format din numele de popor Ἀβαρίτης, care ar fi nume pentru desemnarea unui popor după patria sa, ca Μεγαλοβλαχῖται=cei din Vlahia mare,[1] Ἀβαρῖται=cei din Avaria, iar Avaritiani o formă lungită desemnând aceeaşi noţiune de Avariţi sau Avareni, cum se zice şi Israilit şi Israiltean.

5. Acest nume de popor nu-i desemnează pe Avari, ci pe cei din părţile lor, cum puteau fi pe atunci Românii din Crişana şi din Câmpia Tisei, pe cari i-a găsit acolo expansiunea ungurească, după diploma regelui Ungariei Geisa dela 1075 şi după o lege a lui Coloman Cărturarul de pe la 1100.[2] Aşa precum Ungurean nu înseamnă Ungur, ci tot Român.[3]

6. „Existenţa unui episcopat în secolul al VIII-lea pentru creştinii din ţara Avarilor, a căror toleranţă în materie religioasă ne este cunoscută[4] şi cari din timpul lui Constantin Pogonatul întreţineau relaţiuni amicale cu Bizanţul, nu-mi pare neprobabilă" — scrie Diculescu (l. c.)

Că Ursu a fost episcop român sau străromân e admis de toată lumea şi chiar dacă patria lui precisă pentru unii n'ar fi îndeajuns dovedită prin demonstraţia prezentă, — pentru chestiunea „religiei strămoşilor" ajunge atâta, spre a ne îndreptăţi să-l considerăm drept veriga de legătură a poporului nostru cu antichitatea ecumenică legislativă a Bisericii Creştine Universale şi cu centrele din Răsăritul dătător de lege strămoşească şi de legi bisericeşti peremptorii.

---

[1] Bunea, o. c. p. 94.

[2] Şt. Lupşa, Catolicismul şi Românii din Ardeal şi Ungaria până la 1556, Cernăuţi 1929, p. 33—4.

[3] Cf. în vechime numirea de Ungrovlah sau chiar Ungar, dată Muntenilor de Vellacus Pollanus Moldovenilor, Iorga, Mem. S. Ist. XXXV—1913, p. 388. Acte şi Fragm. III, 45 ss.

[4] Dl Lupu însuşi (p. 79) culege din Enciclopedia Diaconovich ştirea, că la 805 chaganul Avarilor Teodor era creştin.

Ce să mai zicem de afirmaţia din concluziile cărţii dlui Lupu (p. 239): „Ba şi după acesta din urmă (=sinodul VII ecumenic din a. 787), strămoşii noştri au mai fost catolici aproape două veacuri"?

A mai putut papa exercita jurisdicţie în Balcani după 733?[1] Sau poate cei trei ani, cât răpise Nicolae I Bulgaria, cresc în ochii unui unit la două secole? Căci de episcopatul atât de „necatolic" al Românilor din cataloagele Ohridei, dinainte de 1054, văd (p. 145) că n'are ştire. Sau are dl „cercetător istoric" (prin dicţionare şi manuale) ceva documente despre jurisdicţia papii în patria noastră actuală în secolul 10 sau 11, dar şi-a adus aminte de ele abia când trăgea concluziile cărţii? In corpul cărţii (p. 154) negase şi aceasta ipoteză. Ori ne joacă la p. 239 o farsă de-a „uite-l nu e" cu termenul „catolic?" — Jocul ar merge, aducând apă la moara „catolicismului" aceluia, care-i e drag autorului, dacă la pagina următoare n'ar preciza, că înţelege romano-catolicismul. Aşa însă cu afirmarea catolicismului nostru (roman) după 787 se pune în afară de posibilitatea vre-unei discuţii ştiinţifice.

Cum putea să-şi susţină teza cu privire la primele şase secole creştine — după exemplul lui Bunea, — dar şi cu ce puţine şanse de probabilitate, apare din acest studiu, care din cauza felului în care e confecţionată cartea dlui Lupu, n'a putut fi mărginit numai la recenzarea ei.

[1] Papadopol, Πρωτεῖον, p. 75.

PREDICĂ LA DUMINECA 15-A DUPĂ RUSALII

De Preot MIHAIL NEAGU
Duhovnicul Academiei teologice „Andreiane"

Iubiților credincioși,

Cuvântul lui Dumnezeu este minune. Omul aleargă după el. Este cea mai mare comoară din câte sunt și caută omul. Frumos ne descrie această sete duhovnicească după cuvântul Domnului sfântul evanghelist Luca, când zice: „Pe când se afla — Iisus — lângă lacul Ghenizaretului îl îmbulzea poporul ca să audă cuvântul lui Dumnezeu" (Luca 5, 1). Omul nu poate trăi fără „cuvântul lui Dumnezeu" și păcătuesc amar „cei chemați" cari nu vestesc pe Domnul. Cuvântul lui Dumnezeu este viața noastră a oamenilor.

Domnul este înconjurat și îmbulzit de mulțimea celor dornici de cuvântul vieții. Se bucură de aceasta căci mulțumirea Lui este dragostea noastră pentru învățătura mântuitoare. Ingerii din ceruri saltă de bucurie când văd pe credincioși alergând la sfânta biserică pentru hrana sufletului. Plâng și se tânguesc, mai amar decât mama care-și vede fiul pierdut, când credincioșii rămân departe de sfânta biserică și de cuvântul mântuitor. Domnul este fericit în mijlocul mulțimii. Nu se teme, nu-L doare că este îmbulzit.

Nu s'a plâns că este îmbulzit în casa din Capernaum, când a vindecat pe slăbănog (Luca 5, 19). Nu s'a plâns de îmbulzeala din drumul spre casa lui Iair, când femeia bolnavă de doisprezece ani s'a vindecat prin atingerea de poala hainei Lui (Marcu 5, 31). Nu s'a plâns ci s'a bucurat de mulțimea ce-L înconjura pe drumul spre Golgota. Se bucură și acum că este îmbulzit de năvala celor setoși după cuvântul lui Dumnezeu. Cu toate acestea se urcă în corabie „și-l roagă pe Simon să o depărteze dela pământ" (Luca 5, 3).

Domnul se depărtează din mijlocul mulțimii, dar *nu se*

desparte de credincioşii săi! El îi iubeşte cu iubire cerească. Din dragoste a venit pe pământ, ca să ne scoată din robia morţii şi să ne ducă la viaţă. El ne iubeşte, şi viaţa şi-o dă pentru noi.

Fiul lui Dumnezeu se depărtează de mal ca noi să învăţăm şi din aceasta! Domnul prin glasul sfintei evanghelii de azi îşi cheamă ucenicii la apostolat. Ii cheamă la o viaţă nouă. De acum le spune: „Voi din lume sunteţi..., dar nu mai faceţi parte din lume" (Ioan 17, 11 şi 16). Cei chemaţi de Domnul nu mai pot trăi în întunerecul lumii.

Mântuitorul putea să se urce în corabie şi să rămână la ţărm ca să fie văzut şi auzit de toţi. El cere să fie „depărtat puţin", ca noi să înţelegem, că stau faţă'n faţă două lumi deosebite. Una este lumea preacurată a cerului, coborâtă pe pământ prin Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Alta este lumea sufletelor noastre, întunecată de mulţimea păcatelor. Intunecat este pământul, ca şi sufletul nostru, pentrucă tolerează necurăţenia; curată este apa mării care aruncă la ţărm orice necurăţenie. Aşa trebue să lucreze şi sufletul nostru! El este dator să scormonească toate tainele ascunse ale vieţii şi să alunge de acolo tot ce este netrebnic.

Fiul lui Dumnezeu nu putea să rămână în mijlocul mulţimii căci nu este văzut, — şi celce nu este văzut nu este înţeles pe deplin. Dar nici la ţărmul mării nu putea rămânea, căci acolo se adună toată necurăţenia. Domnul se depărtează la loc curat. *El nu poate fi decât acolo unde este curăţenia.* Mare învăţătură pentru noi.

Este sufletul nostru necurat? Domnul nu-şi poate zidi casă aci! Este sufletul nostru încărcat de toate păcatele şi fărădelegile? Domnul vrea să ne vadă curaţi! De păcate se curăţeşte cel dornic după cuvântul lui Dumnezeu; celce aleargă la casa Domnului!

Femeea harnică îşi curăţă casa disdedimineaţă; cea înţeleaptă, tot atunci îşi curăţeşte şi viaţa sufletului. Gospodina bună de mai multeori pe zi şterge praful de pe mobila ei gingaşe; creştinul cu frică de Dumnezeu de mai multeori pe zi îşi cercetează viaţa sufletului său, pentrucă nu vrea să o ştie întunecată.

Prin glasul de chemare al sfintei evanghelii de azi, Domnul merge şi mai departe. El caută să ne arate că *împărăţia lui Dumnezeu nu este numai „cuvânt“,* — cum greşit înţeleg mulţi dintre creştini — *ci este viaţă adâncă trăită întru Hristos-Dumnezeu!* El nu rămâne la o simplă cuvântare de mângăere duhovnicească către popor, ci ne duce pe noi mai adânc în taina adâncă a lucrurilor. El porunceşte lui Simon şi-i zice: „Depărtează corabia la adânc“ (Lc. 5, 4). Şi aceasta înseamnă: nu rămânea la suprafaţa lucrurilor. Nu te mulţumi cu oarecari învăţături, ci caută să intri în tainele adânci ale împărăţiei sufletelor. Intră în adânc, căci acolo sunt bogăţiile cele mari ale sufletului.

Creştinul care rămâne numai la „împlinirea poruncilor“, ca îndatoriri simple duhovniceşti, este ca şi copilul care rămâne toată viaţa la abecedar. Intră adânc în cunoaşterea voiei lui Dumnezeu, creştine! Aici găseşti comoara cea scumpă şi sfântă de care nu te mai poţi despărţi niciodată. Creştinul care rămâne la suprafaţa lucrurilor duhovniceşti este ca şi copilul care toată ziua se joacă în curtea părinţilor săi, dar niciodată nu s'a gândit că pământul pe care calcă ascunde comori nepreţuite. Creştinul adevărat nu poate rămânea numai la marginea vieţii duhovniceşti, ci intră în adâncul ei.

Vestea unui grădinar vestit a ajuns departe. Mulţi veneau să guste din grădina lui de pomi, ca din poveşti. Dar toţi câţi gustau din pomii dela marginea grădinii rămâneau nemulţumiţi, şi gata să plece. Tuturor le spune grădinarul: „Intră mai adânc!“ Şi toţi câţi au intrat în aceasta grădină nu s'au mai putut despărţi de ea. Şi aceasta grădină — iubiţilor credincioşi — este Biserica Domnului. Cine-i cunoaşte învăţătura, nu se mai poate despărţi de ea, căci este singura „adevărata moştenire“ primită dela Hristos-Dumnezeu.

Eu nu mă mir că sunt creştini nestatornici, pentrucă aceştia niciodată n'au căutat să pătrundă adevărul lăsat nouă de Domnul.

Eu nu mă mir că se găsesc oameni cari trăesc în păcate şi'n toate blestemăţiile, căci aceştia nici când n'au căutat să înţeleagă cât este de adâncă înţelepciunea unei vieţi întru Hristos-Dumnezeu, şi cât este ea de plăcută.

Cine nu cunoaşte dulceaţa şi adâncimea vieţii întru Domnul, uşor alunecă şi cade, pentrucă îşi găseşte plăcerea în cele nevrednice ale vieţii. *„Intră în adânc" înseamnă: caută şi cunoaşte voia lui Dumnezeu, trăeşte şi împlineşte numai voia Lui!*

Celce doreşte viaţă deplină şi tot ajutorul, vine la Domnul şi împlineşte voia Lui. Acelaş lucru l-au făcut şi apostolii Domnului. Acelaş trebue să-l îndeplinească toţi creştinii. Tot ajutorul vine numai dela Domnul! Fără ajutorul Lui suntem pierduţi.

Apostolii au muncit o noapte întreagă şi n'au prins nici un peşte. Când Domnul le-a zis să arunce mreaja de partea dreaptă a corabiei, n'au mai putut să o tragă de mulţimea peştilor, căci li s'au rupt mrejile, şi totuş au prins atâta peşte încât era gata să se scufunde corăbiile lor.

Petru când a văzut minunea aceasta a căzut în genunchi şi a strigat: „Pleacă dela mine Doamne, că sunt om păcătos" (Lc. 5, 8). Şi parecă aud cum a continuat: „Nu sunt vrednic de minunea care ai făcut-o cu noi". Iar Domnul îi răspunde: *„N'am venit ca să plec, ci să vă fiu de folos. Am venit să fac din voi oameni noi, duhovniceşti".* Până acum aţi fost pescari. „De acum încolo veţi fi pescari de oameni" (Lc. 5, 10). „Celce mântueşte suflet dela moarte, mare se va chema întru împărăţia lui Dumnezeu". Amin

MIŞCAREA LITERARĂ

P. Kilian Kirchhoff O. F. M.: DIE OSTKIRCHE BETET. Hymnen aus den Tagzeiten der Byzantinischen Kirche. 4 Volume. Leipzig 1934—1937.

Cultul creştin ortodox, prin bogăţia şi frumuseţea sa neîntrecută stârneşte admiraţie pretutindeni unde ajunge să fie cunoscut. Dovadă despre acest lucru avem în studiile tot mai dese cari se publică, atât la catolici cât şi la protestanţi, despre acest cult creştin.

Prin lucrarea prezentă s'a făcut un pas mai departe şi anume: Autorul nu numai că publică un studiu asupra imnologiei greceşti, dar traduce în limba germană întreg conţinutul poetic al triodului. Aceasta este prima traducere complectă a triodului în limba germană.

În prefaţa primului volum, P. K. Kirchhoff arată cum decadenţa culturii, a artei şi a religiei păgâne şi în special a celei eline a dus la decadenţa poeziei şi a muzicei religioase. Din cauza acestei decadenţe pe deoparte, şi din cauza vieţii celei noui din creştinism pe de altă parte, locul poeziei clasice cu caracter metric este luat de imnologia creştină cu accent tonic. Această imnologie este produsul sufletului grecesc, renăscut de creştinism, şi produsul sufletului diferitelor popoare orientale. Dar întreg acest produs poetic s'a realizat sub inspiraţie divină şi deaceea imnologia creştină ortodoxă, care a venit de sus, are putere să înalţe sufletul omenesc sus la Dumnezeu.

Un al doilea studiu, publicat în primul volum, este al profesorului universitar Dr. Anton Baumstark din Münster. Autorul arată că în cultul ortodox, unde este ciclul celor şapte laude, s'au alcătuit după anumite reguli cărţi cari cuprind imnele, rugăciunile şi cântările cari trebuesc executate în anumite timpuri ale anului bisericesc şi în anumite ore ale zilei. În acest studiu se arată pe scurt numirea şi cuprinsul cărţilor liturgice din Biserica ortodoxă. Se arată totodată motivele şi împrejurările în cari au luat fiinţă şi s'au consacrat în uzul bisericesc aceste codificări.

După aceste studii urmează traducerea triodului în limba germană.

Volumul prim cuprinde slujba triodului din Dumineca Vameşului şi a Fariseului, din Dumineca Fiului risipitor, din Sâmbăta morţilor de dinaintea Duminecii lăsatului de carne, din Dumineca lăsatului de carne, din fiecare zi din săptămâna brânzii şi din Dumineca lăsatului de brânză.

Volumul al doilea cuprinde slujba triodului din primele trei săptămâni ale postului mare. Traducătorul, în prefaţa acestui volum

îşi exprimă intenţiunea de a traduce în limba germană şi penticostarul, precum şi toate părţile mai însemnate din minee. Prof. Anton Baumstark explică, la începutul volumului, rânduiala slujbei din primele trei săptămâni de post şi face, în rezumat, tipicul acestei slujbe, subliniind toate momentele importante cari se prăsnuesc în Biserica ortodoxă în acest interval de timp.

Volumul al treilea cuprinde slujba triodului din Dumineca a treia şi până în Vinerea din săptămâna a şasea din postul Paştilor. În notiţele liturgice pe cari Prof. A. Baumstark le face la începutul acestui volum, arată momentele mai însemnate din trecutul creştinismului cari se prăsnuesc în acest interval de timp. Arată împrejurările în cari prăsnuirea acestor evenimente a pătruns în cult prin creaţiile poetice ale marilor imnologi şi prin influinţa pe care au exercitat-o — la început — mănăstirile din jurul Ierusalimului, în special mănăstirea Sf. Sava şi apoi mănăstirile din Constantinopol şi jur, în frunte cu călugării Studiţi. Totodată A. Baumstark arată şi regulile principale de tipic ale slujbelor ortodoxe din acest interval de timp.

Volumul al patrulea cuprinde slujba triodului din Sâmbăta lui Lazăr şi slujba din săptămâna Sfintelor Patimi.

Prof. A. Baumstark publică şi la începutul acestui volum un studiu în care arată — pe baza documentelor descoperite până astăzi — originea cântărilor, a imnelor din această parte a triodului, arată rolul şi influinţa bisericii din Ierusalim, din Antiohia şi din Constantinopol în stabilirea rânduelii cultului ortodox creştin din săptămâna mare. Autorul acestui studiu nu trece cu vedere nici bogăţia sensurilor, nici gradul înalt de pietate şi nici frumuseţea neîntrecută a cultului ortodox din Săptămâna Patimilor. Insistă asupra desvoltării istorice şi arată şi modul cum se celebrează astăzi în Biserica ortodoxă acest cult creştin.

Această traducere a lui P. K. Kirchhoff pune la dispoziţia germanilor şi a tuturor streinilor cari cunosc limba germană una din multele cărţi cari cuprind cultul Bisericii adevărate. Aşteptăm să vedem realizată cât mai neîntârziat dorinţa exprimată de traducător de a traduce în limba germană şi celelalte cărţi ale cultului divin ortodox.

Studiile publicate în fruntea volumelor au darul să iniţieze şi să lămurească pe toţi cei ce se interesează şi vor să cunoască origina, desvoltarea istorică, consacrarea definitivă în uzul bisericesc etc. a imnelor creştine cuprinse în aceste cărţi. Dar şi mai esenţial este faptul că din traducerile bine făcute şi din studiile obiectiv publicate, adepţii altor confesiuni au prilejul să se convingă de superioritatea, din toate punctele de vedere, a cultului creştin ortodox, faţă de cultele altor confesiuni. Şi acesta este faptul care ne bucură pe noi ortodocşii în gradul cel mai înalt.

Pr. SP. CÂNDEA

Nicolae, arhiepiscop şi mitropolit: „VENIŢI LA MINE...“; Pilde şi învăţături (Biblioteca populară: *Veniţi la Hristos* Nr. 1); Sibiu, Tip. Arhidiecezană, 1938; XII + 68 p.; Lei 12·—

I. Gr. Oprişan: SĂMĂNĂTORI... SĂMÂNŢĂ... SĂCERIŞ... (Biblioteca populară: *Veniţi la Hristos* Nr. 2); Sibiu, Tip. Arhidiecezană, 1938; 30 p.; Lei 6·—

Din dorinţa de a le veni în ajutor credincioşilor Bisericii noastre în general şi ostaşilor Domnului în special, la adâncirea vieţii lor religioase şi în luptele grele pe cari au să le poarte cu duşmanii sufletului şi cu protivnicii dreptei credinţe, I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* a pornit la drum o nouă colecţie de cărticele înmănunchiate în biblioteca populară *Veniţi la Hristos*.

Spre deosebire de *Popasuri duhovniceşti*, în care s'au strecurat şi unele broşuri mai cu anevoe de 'nţeles de cei cu mai puţină ştiinţă de carte, biblioteca *Veniţi la Hristos* este scrisă pe măsura priceperii oricui.

Primele două cărţulii au apărut în preziua Rusaliilor anului acestuia şi au format darul cu care „Oastea Domnului“ a întâmpinat pe fraţii cari i-au populat măreţul ei praznic anual.

Biblioteca pomenită a inaugurat-o chiar Înaltul nostru Arhipăstor, cu un mănunchiu de 50 pilde şi învăţături bogat ilustrate şi precedate de-un luminos cuvânt către cetitori.

A doua broşură se datoreşte cunoscutului scriitor-ostaş dl I. Gr. Oprişan.

Biblioteca apare în condiţii excepţional de bune. Ea-i un nou izvor de mană duhovnicească, trebuincioasă tuturora. GR. T. M.

Dr. Andrei Buzdug, profesor la Academia teologică ort. rom. din Cluj: DUH şi VIAŢĂ: CUVÂNTĂRI LA CUNUNII; Cluj, Tipogr. Eparhiei ort. rom., 1938; 110 p.; Lei 45.

Păr. Prof. Dr. A. Buzdug e un stâmpărător al secetei care bântue în literatura predicatorială dela noi. Anul trecut, tocmai pe vremea aceasta, anunţam apariţia volumului de cuvântări funebre al P. C. Sale: „Doamne, mântueşte-ne că pierim“, care s'a bucurat de-o primire foarte bună. Acum, ne-a venit mănunchiul celor 31 cuvântări la cununii, apărute cu binecuvântarea P. Sf. Episcop Nicolae Colan.

Autorul vrea să le vină într'ajutor preoţilor noştri la valorificarea pastorală a acestui moment important din viaţa omenească pe care-l reprezintă săvârşirea sf. Taine a nunţii. Pentrucă la cununie participă deobiceiu multă lume cu instrucţia religioasă încă neisprăvită, pentrucă tinerii cari se însoţesc sunt mai aplecaţi spre primirea bunelor îndemnuri ce li se dau de Biserică în acel ceas solemn al vieţii lor, preotul nu trebue să facă scăpat acest prilej binevenit pentru îmbunarea oamenilor, niciodată.

Cartea Păr. Prof. Buzdug îi îmbie în acest scop mai mult decât strictul necesar. Cuvântările P. C. Sale, desvăluite aici, sunt scurte şi substanţiale. Ele pot fi uşor învăţate sau adaptate de păstorul harnic. Distribuite pe categorii, ele se înfăţişază astfel: 18 pentru tineri de orice stare; 3 pentru miri intelectuali; 1 pentru miri plugari; 1 pentru miri candidaţi de preot; 1 pentru miri intelectuali înrudiţi cu preotul; 3 pentru miri de confesiuni diferite; 1 pentru miri bătrâni; 2 pentru miri văduvi cu sau fără copii şi 1 pentru miri orfani.

O recomandăm călduros spre grabnică procurare.

Pr. AXENTE TOMUŞ

Prof Dr. A. Buzdug: PREDICI la toate Duminecile anului bisericesc; Cluj, Tip. Eparhiei ort. rom. 1938; Pagini 244, Lei 100.

Părintele profesor Dr. Andrei Buzdug dela Academia teologică din Cluj, publică într'o ediţie nouă 56 predici duminecale. Faptul că ele apar în ediţia a doua, revăzută şi completată, adevereşte de o parte că preoţimea consultă cu o sporită hărnicie izvoare omiletice, şi deci predică, iar de alta că predicile părintelui Andrei sunt astfel alcătuite încât sunt căutate şi cu drag cetite. Ceeace le scuteşte de o mai bună prezentare. II. V. F.

I. P. Bratiotis: Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, Atena 1938.

Sub acest titlu a apărut de curând un manual de Introducere în sfintele cărţi ale Vechiului Testament. Autorul este profesor de Teologia biblică a Vechiului Testament la Universitatea din Atena. La această lucrare valoroasă ne vom referi într'un număr următor al revistei, aşa dupăcum pretinde importanţa ei. Prof. Dr. N. NEAGA

Prot. *Vasile Stoicanea:* IN SLUJBA DOMNULUI ISUS, Tâlcuiri biblice; „Seria Teologică" nr. 11; Sibiu, Tip. Arhidiecezană 1938; VI+220 p.

Cartea cuprinde 41 tâlcuiri biblice, alcătuite pe'nţelesut tuturor şi publicate mai întâi în foile noastre religioase „Lumina Satelor" şi „Oastea Domnului". Adunate laolaltă în volum, ele sunt o probă grăitoare a ceeace poate deveni Sf. Scriptură în mâinile unui preot bun, care se apleacă cu tot dinadinsul asupra comorilor ei: o armă nebiruită de apărare a dreptei credinţe şi de zidire a sufletelor.

Tăiem la răboj, cu simpatia cu care i-am urmărit totdeauna strădaniile devotate, acest rod al nevoinţelor misionare pe cari le depune Păr. Prot. V. Stoicanea. GR. T. M.

CRONICĂ

† REGINA MARIA A ROMÂNIEI şi-a dat obştescul sfârşit în ziua de 18 Iulie a. c., ora 17,38 la castelul Pelişor din Sinaia. Pe cea mai mare regină a veacului nostru a plâns-o alături de jalea noastră a tuturora până şi pământul acestei ţări, pentrucă a fost *Impărăteasa noastră*. Numele i l-au dat ostaşii din tranşee şi muribunzii cari se stingeau fericiţi că-i învăluia pentru ultima dată ochii înrouraţi de lacrimi ai incomparabilei lor Suverane. Şi pe drept. Pentrucă strălucita principesă de Marea Britanie şi Irlanda, care a văzut lumina zilei la Eastwell (Kent) în 29 Octomvrie 1875, din clipa în care a devenit moştenitoarea tronului României (10 Ianuarie 1893) s'a legat, pentru totdeauna, cu toată fiinţa Ei, de această ţară, sporindu-i bucuriile, împărtăşindu-i nădejdile şi alinându-i suferinţele.

Pentru neamul nostru, domnia Ei a însemnat un pătrar de veac de glorie eroic câştigată. Alături de augustul Său soţ, Regele Ferdinand I, Regina Maria a cutreerat ţara cea mică în lung şi'n lat în cei mai cumpliţi ani ai ei, îmbărbătând şi mângâind pretutindenea. Dacă Dumnezeu a vrut ca această ţară să devină mare şi puternică, aceasta se datoreşte în covârşitoare măsură rugilor şi faptelor primei Regine a României rotunde.

Mama tuturor celorce se sbăteau în nevoi, Mama răniţilor, a văduvelor şi orfanilor, Regina Maria a fost mai presus de toate Mama ţării întregite în hotarele ei fireşti.

Gândurile noastre se înclină smerite în faţa mormântului dela Curtea de Argeş, rugând pe Dumnezeu să-i întoarcă Împărătesei Românilor tot binele pe care l-a făcut.

Eroii nu mor!

I. P. SF. PATRIARH MIRON SEPTUAGENAR. La praznicul Sf. Prooroc Ilie din anul acesta, I. P. Sf. Sa Dr. Miron Cristea, Patriarhul României şi Preşedintele Consiliului de Miniştri, a împlinit venerabila vârstă de şaptezeci de ani.

Evenimentul n'a trecut nebăgat în seamă. Inaintestătătorul Bisericii noastre a fost sărbătorit, cu acel prilej, cald şi cuviincios, fără zgomot inutil, nu numai de fiii Bisericii dreptmăritoare, ci de întreaga suflare românească. Omagiile sincere şi urările entuziaste ce i s'au făcut din toate părţile ţării, au fost la locul lor. Pentrucă I. P. Sf. Patriarh Miron este o personalitate cu care România întregită are tot dreptul să se mândrească.

Ieşit dintr'o sănătoasă familie de ţărani ardeleni, oameni fruntaşi şi cu frica lui Dumnezeu, tânărul Ilie Cristea s'a dovedit a fi, încă din primii ani ai studenţiei lui, unul din glasurile detunătoare prin cari se rostea impetuos martirizatul suflet românesc din Ardealul umilinţelor trecute şi un neostoit pregătitor al împlinirilor anului 1918.

Intrat în clerul Bisericii noastre şi în cinul monahal, a ostenit cu deosebit folos în centrul Mitropoliei noastre, ca episcop al Caransebeşului şi apoi, după mărita întregire a României, ca Mitropolit-Primat. In 1925 a fost înălţat la demnitatea de primul Patriarh al României. A prezidat actul istoric al organizării Ortodoxiei româneşti pe baza Statutului organic şagunian. După moartea Regelui întregitor de ţară Ferdinand I, a îmbrăcat demnitatea de Inalt Regent. Iar la începutul anului acestuia a fost chemat în fruntea guvernului care avea să reorganizeze Statul român pe baza Constituţiei date de Majestatea Sa Regele Carol II.

I. P. Sf. Patriarh Miron şi-a iubit şi şi-a slujit *Biserica* şi *Neamul* cu o egală pasiune şi competenţă. Pentru care pricină, îi dorim cordial încă mulţi şi fericiţi ani, ca să-şi plinească „curgerea" aşa cum gândeşte.

❖

I. P. C. ARHIM. SCRIBAN SEXAGENAR. Pentru oamenii harnici vremea niciodată nu stă pe loc. Ei nu cunosc ispitele odihnei, pentrucă în concepţia lor acestea sunt totdeauna covârşite de inegalabilele bucurii ale lucrului bun care merge înainte prin devotata lor osârdie. I. P. C. Arhimandrit Mitrofor Dr. Iuliu Scriban face parte din aristocratica falangă a acestor neastâmpăraţi.

La sfârşitul lunii Maiu a. c., I. P. C. Sa a împlinit vârsta de 60 ani. Era un popas care trebuia cinstit după cuviinţă. Se vede că I. P. C. Sa n'a dorit să fie sărbătorit cu surle şi chimvale. Numai aşa ne explicăm faptul că am aflat atât de târziu de acest moment însemnat din viaţa trudnică a acestui om mare, căruia şi noi îi datorăm un buchet de sincere omagii. Pentrucă I. P. C. Arhim. Scriban este o faţă bisericească de frunte la noi în ţară şi pentrucă din scrisul însufleţit al I. P. C. Sale, revista noastră s'a înfruptat statornic, dela apariţie şi până azi.

Dăruit de Dumnezeu cu însuşiri pe cari nu le au decât oamenii aleşi, I. P. C. Sa a înţeles să valorifice talanţii ce i s'au încredinţat spre chivernisire, exclusiv în slujba Domnului. Monah treaz din tinereţe, dascăl iscusit şi iubit, predicator cuceritor şi scriitor bisericesc de uriaşe posibilităţi, I. P. C. Sa este mai presus de toate un om de-o severă moralitate şi un ortodox practicant. Cuvântul Său competent şi energic se face auzit oridecâteori trebue şi pretutindenea.

Colaborarea la „Revista Teologică şi-a început-o în Iulie 1907, după o întâlnire cu Profesorul Dr. Nicolae Bălan la Heidelberg, când s'a legat între aceşti doi luptători pentru acelaşi ideal, o prietenie ce n'avea să se mai desfacă niciicând.

S'au schimbat multe de-atunci. Insă dragostea I. P. C. Sale faţă de această goarnă ortodoxă a rămas neîmpuţinată. Iar preţuirea pe care o poartă „Revista Teologică" I. P. C Sale, tot aşa.

Inmulţească-i Dumnezeu anii vieţii aşa cum îi doreşte urarea noastră.

NOTE ŞI INFORMAŢII

ULTIMUL nostru fascicol, întitulat *Ortodoxie* şi *uniaţie*, s'a bucurat de o primire excepţional de bună chiar şi înafara cercului abonaţilor „Revistei Teologice". Entuziasmul cu care a fost comentată apariţia lui până şi'n presa laică de mare tiraj — cu toatecă venea în miezul verii — constitue cea mai eclatantă dovadă că vremea noastră nu vrea să facă uitată desbinarea religioasă dela 1700, cu tot alaiul de pagube pe cari le-a adus ea neamului nostru.

Lucrul acesta ne mângăe fără doar şi poate. Şi ne încurajază. Nu ca ostenitori la alcătuirea acelui fascicol impunător, ci ca români ortodocşi. Convingerea noastră, pe care am formulat-o suficient de limpede pe fiecare faţă a fascicolului pomenit, rămâne neclătinată: toţi românii cei buni recunosc că peceţile dela 1700 trebuesc desfăcute.

Numai „Unirea" blăjană se face că nu pricepe acest adevăr. Şi atunci, continuă după îmbătrânitu-i nărav, să se sminteească împotriva noastră cu nişte „Telefoane" hazlii şi slăbuţe ca niciodată. Simulând un răspuns unui corespondent (imaginar?), „Telefon"-ul din 30 Iulie a. c., dupăce se căzneşte să ne foarfece, promitea că de-atunci încoace are să ne ia mereu la condeiu. Proza lui aproximativă încheia cu o vorbă „patriotică" din... Marseillaise: *Allons!...*

Allez, enfants terribles!... Noi vă vom supraveghea cu multă luare aminte!

-o-

LA congresul internaţional al Alianţei popoarelor prin Biserică, ţinut între 23—29 August a. c. la Farris Bad Larvik în Norvegia, Biserica noastră a fost reprezentată de P. Sf. Episcop *Dr. Nicolae Popoviciu* al Orăzii.

Asupra desbaterilor congresului vom reveni cu amănunte.

-o-

ZIARUL „România", despre care spuneam în numărul nostru precedent că ar fi bine să deschidă o pagină religioasă, a făcut acest lucru, începând din August a. c. Ea se întitulează *Biserica strămoşască* şi apare în fiecare săptămână, Joia. Prima constatare pe care am făcut-o, e că „Biserica strămoşască" păşeşte ortodox.

Ii urăm cordial să-şi onoreze pururea frumosu-i nume.

-o-

PE ziua de 28 Iulie a. c., fusese plănuită a 950-a aniversare a încreştinării ruşilor. Guvernul bolşevic a interzis sărbătorirea acestui eveniment, ca să nu-i „saboteze" opera nefastă. In schimb a mai închis 15 biserici din Moscova, astfel încât au mai rămas în funcţiune abia 25 bisericuţe pe la periferii. Acestea însă, dupăcum ne încredinţează „Die Christliche Welt" (nr. 16 a. c.), sunt pline de credincioşi din zori şi până 'n noapte.

Mai departe! Cu prilejul ultimului recensământ din Rusia, efectuat în Ian. 1937, două treimi din populaţie s'a înscris în liste ca credincioasă în Dumnezeu. Au fost înregistrate nu mai puţin

de 30,000 asociaţii religioase. Tineretul — adică tocmai exponentul nădejdilor atee ale bolşevicilor — înclină în massă spre credinţă.

Poţi să-l dărâmi altarele pe cari se preamăreşte; poţi să-l ucizi închinătorii: *cu Dumnezeu* însă *nu se poate lupta*, căci Dumnezeu e Duh — şi Duhul suflă unde vrea!...

-o-

PRIVITOR la starea Bisericii ortodoxe din Rusia sovietică, revista nemţească „Die Christliche Welt" (nr. 14 a. c.), publică următoarele date:

In Ortodoxia rusească există o grupare ilegală, care nu vrea să recunoască biserica oficială. Aceasta din urmă este, la rândul ei, desbinată în trei ramuri, cari nu se înţeleg prea bine întreolaltă.

O fracţiune, intitulată *biserica veche* (Starozerkowniki), are în frunte pe Mitropolitul Sergiu al Moscovei. După calculele făcute în 1934, ea cuprindea 43 dieceze. De-atunci încoace, influinţa ei a crescut simţitor: 70—80% din bisericile cari au mai rămas deschise, se află sub controlul ei.

In opoziţie cu aceasta, a fost întemeiată acum două decenii aşanumita *biserica vie*, sau inovatoare (Obnowlenzy), care a fost pusă sub conducerea preotului Vitalij Wedinskij, devenit mitropolit al ei. In 1934, această fracţiune poseda 24 mitropoliţi, un exarhat pentru Ucraina şi 3 eparhii. Astăzi ea se află în descompunere. Din mai multe pricini. Faptul că ea s'a constituit cu ajutorul GPU-lui — cel puţin aşa se spune — şi că se amestecă în treburile politice, a făcut-o odioasă. Pieirea ei vine însă de altundeva: a acordat ierarhilor ei dreptul de-a se căsători, lucru care a scandalizat conştiinţele ortodoxe ruseşti.

O a treia fracţiune, Grigorjewzy — numită astfel după Arhipresbiterul Grigorij Iazkowsky — întemeiată tot cu ajutorul statului, nemulţumită fiind cu conducerea bisericească a Mitropolitului Sergiu, întruneşte adeziunile tuturor partizanilor răposatului Patriarh Tihon. Ea nu dispune decât de 5% din lăcaşurile de închinăciune cari au mai rămas deschise.

Alături de acestea mai există o mulţime de bisericuţe fără altă importanţă decât aceea că pulverizează la infinit Ortodoxia rusească.

Preoţii din Rusia, atâţia câţi au mai rămas, se luptă cu greutăţi cumplite. Prigoniţi şi batjocoriţi cu sălbătăcie, ei sunt siliţi să-şi câştige pâinea cea de toate zilele ca slujbaşi la stat sau ca muncitori în fabrici. Se înţelege că fără ştirea sovietelor cari, când îi descoperă, le aplică cele mai groaznice pedepse.

In Rusia de astăzi Antihrist rânjeşte triumfal peste morminte de martiri şi-şi scaldă întinăciunea în lacrimile şi sângele drepţilor.

-o-

OECUMENICA, revistă a anglicanismului şi a chestiunilor ecumenice, care apare la Londra, reproduce în numărul său pe Iulie a. c., o conferinţă a membrului ortodox rus al biroului comisiunii „Pro Deo", care se ocupă cu ajutorarea creştinilor persecutaţi, fără deose-

bire confesională, şi cu lupta contra ateilor militanţi. Conferinţa, întitulată *Martyrs chrétiens modernes prélude à l'unité chrétienne*, isbeşte pe cititor prin numeroasele pilde de neo-martiri pe cari le istoriseşte cu o simplicitate mişcătoare. Martirii vremurilor noastre — din Rusia, Spania, Mexico sau de oriunde ar fi ei — nu sunt întru nimic mai prejos de ceice au pătimit pentru Hristos în vremurile creştinismului primar. Ceeace-i uneşte pe toţi, este bucuria cu care primesc moartea şi seninătatea suprafirească cu care se roagă pentru călăii lor: „Dumnezeu să vă ierte precum vă iert eu".

Credem că aceste pagini de măreţie creştinească trebuesc cunoscute. Deacea le vom reproduce în româneşte într'un număr viitor, îngăduindu-ne încă de-acum să atragem atenţiunea preoţimii noastre asupra lor, sfătuind-o să le utilizeze în predici.

DUPĂ Părintele J. M. Lagrange, Studiul Biblic al Testamentului Nou a pierdut în anul acesta încă cinci savanţi cu renume: Prof. A. Schlatter din Tübingen, Prof. Adolf Jülicher din Marburg, Prof. Gustav Hoennicke din Breslau, Dr. Claude Montefiore din Londra şi Pastorul Alfr. Schmoller din Kirchheim. Primul e protestant conservator. Ceilalţi doi sunt protestanţi liberali. Schmoller este autorul unei Concordanţe a N. T. grec. Ultimul, iudeu de origine, este un erudit unanim apreciat în materie de rabinism.

CARDINALUL Kaspar, arhiepiscopul romano-catolic din Praga, a prezentat Vaticanului o listă a tuturor clericilor şi seminariştilor germani din Cehoslovacia cari s'au înscris în partidul sudet al lui Conrad Henlein. Clericii vor fi urmăriţi disciplinar, iar seminariştilor li se va refuza hirotonia.

Că măsura aceasta n'o să placă naziştilor, nu mai încape îndoială.

CONFLICTUL notoriu dintre biserica romano-catolică din Germania şi statul naţional-socialist, a căpătat o amploare deosebită după Anschluss. Cercurile romano-catolice de pretutindenea — cu Vaticanul în frunte — sunt enervate din calea-afară din pricina intenţiilor pe cari o parte din presa europeană i le atribue Cardinalului Innitzer, primatul Austriei.

Se cunoaşte graba cu care acest prelat papal a salutat alipirea Austriei la Germania. Prins între ciocanul mustrărilor severe pe cari i le-a administrat Vaticanul şi nicovala entuziasmului cu care au fost primite şi utilizate în scopuri de propagandă, de către naţional-socialişti cunoscutele sale declaraţii, Cardinalul Innitzer este bănuit că lucrează la crearea unei biserici romano-catolice germane desfăcute de Episcopul Romei.

Cercurile papistaşe neagă bine înţeles acest svon, pe care noi îl înregistrăm deocamdată sub toată rezerva. Este sigur însă că biserica romano-catolică din Germania petrece zile amare. Două fapte, din cele multe, exclud orice îndoială în această

privință: 1. Episcopul Romei nu și-a ascuns mâhnirea ce i-a pricinuit-o primirea triumfală pe care fasciștii italieni i-au făcut-o cancelarului Hitler, cu prilejul vizitei sale în „Cetatea eternă"; 2. nu demult s'a ținut la Fulda o conferință a episcopilor romano-catolici din Germania care, într'o circulară citită tuturor credincioșilor romano-catolici germani, cerea statului național-socialist să înceteze prigoana pe care o duce împotriva acestei biserici.

In sfârșit, nu mai încape nici o îndoială că Hitler vrea, deocamdată, un catolicism german desfăcut de Roma. Căci ce altceva vor să spună cuvintele pe cari le-a rostit la 2 Aprilie a. c., cu prilejul plebiscitului din primăvară, fruntașul nazist Alfred Rosenberg: „Concepția de viață (Weltanschauung) național-socialistă este destul de vastă ca să poată afla sălaș, sub cupola ei, mai mult decât o singură confesiune religioasă"?

Că ținta ultimă a național-socialiștilor germani ar fi să topească apoi acest „catolicism german" în apele tulburi ale neopăgânismului germanic, aceasta-i foarte probabil. Să ne gândim de pildă la lăcomia cu care, în latura politică, aceşti neastâmpărați vor să înghită statele mici, ca Cehoslovacia și cele cari au să-i urmeze. Și atunci, avem deja cheia metodelor lor de intimidare a întregei lumi.

NEMULȚUMIȚI cu concluziile rapoartelor comisiunii pentru doctrina bisericii anglicane, 6338 pastori din dieceza de Canterbury și 1888 pastori din dieceza de York au înaintat câte-o petiție forurilor competente, în care cer ca biserica să țină cu tărie la minunile biblice.

Așadar 8226 pastori, din 13,000 câți are Anglia, se rostesc pe față *împotriva raționalismului* investit cu pecetea autorității bisericii anglicane.

Gestul e mult mai grăitor decât se pare la prima vedere.

GUVERNUL spaniol al generalului Franco a luat, recent, următoarele măsuri: numele bolșevice vor fi șterse din registrele de nașteri; romano-catolicii sunt obligați să dee pruncilor lor nume de sfinți, iar necatolicii, nume de personalități proeminente de-ale trecutului.

In chipul acesta încetează batjocura cu numele adaptate la... mașinism, care-i atât de frecventă în Rusia sovietică. O pildă! Doi tineri ruși, din generația roșie, cari continuau să creadă în Dumnezeu pe ascuns, s'au prezentat înaintea unui preot cerând să-i cunune după rânduiala creștinească. Preotul îi întrebă cum îi cheamă. Un capriciu bolșevic al părinților i-a obligat să poarte, fără voe, numele de Ciocan (el) și Nicovală (ea). Așa încât bietul preot fu nevoit să rostească formula prescrisă, astfel: „Cunună-se robul lui Dumnezeu Ciocan, cu roaba lui Dumnezeu Nicovală etc.".

Vă puteți închipui o mai surprinzătoare probă de nesimțire bolșevică?

Citiți negreșit această comunicare!

Pentru abonații noștri

1. Ceice sunt în restanță cu plata abonamentului, sunt rugați să ne trimită de urgență sumele ce ni le datorează. Revista apare cu o regularitate pilduitoare și în neîntrecute condiții de fond și formă. Toate acestea se fac cu cheltueli. Abonații cari nu plătesc regulat, se supără când le trimitem provocări individuale, cari pe lângă că sunt costisitoare, ne sunt și nouă neplăcute. Cine n'are bunăvoință și putință să plătească abonamentul, mai bine să ne trimită datoria ce-o are la noi și să ceară să-i sistăm revista.

2. La trimiterea abonamentului și în orice corespondență cu revista noastră, **scrieți adresa exactă** *și* **complectă,** *precum și* **numărul sub care sunteți abonați,** *ca să vă putem servi repede.*

3. Incepând cu 1 Ian. 1939, vom publica regulat în revistă lista abonamentelor ce ne sosesc în cursul fiecărei luni, ca să puteți urmări dacă sumele trimise au ajuns la destinație, sau nu. Chitanțele respective Vă vor sosi ca și până acum.

4. Abonaților cari ni s'au plâns că nu primesc regulat revista, le aducem la cunoștință că am înaintat scrisorile Domniilor Lor Direcțiunii Oficiului P. T. T. Sibiu, împreună cu o reclamație oficioasă, prin care ceream să se facă cercetări, iar vinovații să fie pedepsiți. Prețuiții noștri abonați sunt rugați și de astă dată să controleze riguros pe slujbașii cari le servesc corespondența și să ne semnaleze imediat orice abuz. Noi suntem hotărâți să curmăm odată această stare care ne pricinuește atâtea pagube.

In măsura posibilităților, înlocuim bucuros numerii cari Vă lipsesc. **Dorința noastră este să știm pe fiecare abonat că are colecția întreagă a revistei.**

5. Intrucât ne aflăm aproape de începutul unui an nou, **Vă rugăm să sfătuiți din vreme pe prietenii Domniilor Voastre să aboneze „Revista Teologică" și să ne scrie până cel mai târziu la 10 Decemvrie** *a. c., ca să putem ști din vreme în câte exemplare să tipărim numărul pe Ianuarie 1939.*

Revista Teologică este absolut indispensabilă pentru fiecare preot ortodox.

Tuturor celor cari vor citi această comunicare și se vor conforma cuprinsului ei, le mulțumim călduros.

Sibiu, la 1 Octomvrie 1938.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA

REVISTEI TEOLOGICE

Tip. Arhid. Sibiu